

Het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

I.	Vlaamse regering	309
II.	Vlaams Parlement	312
	▪ <i>Staatshervorming</i>	312
	▪ <i>'Afluisterzaak'</i>	313
III.	Bestuurlijke organisatie	313
	▪ <i>Kerntakendebat</i>	313
	▪ <i>Hervorming administratie</i>	314
	▪ <i>Kiesstelsel</i>	316
	▪ <i>Gemeentedecreet</i>	319
IV.	Begrotingsbeleid	320
	▪ <i>Begroting-2003</i>	320
	▪ <i>Begroting-2004</i>	322
V.	Economie en werkgelegenheid	324
	▪ <i>Ondernemingsbeleid en -conferentie</i>	324
	▪ <i>Ondersteuningsbeleid</i>	327
	▪ <i>Ford Genk</i>	327
	▪ <i>Werkgelegenheidsakkoord 2003-2004</i>	328
VI.	Infrastructuur en mobiliteit	328
	▪ <i>PPS</i>	328
	▪ <i>Deurganckdok</i>	329
	▪ <i>Deurne</i>	329
VII.	Milieubeleid en ruimtelijke ordening	329
	▪ <i>Mestbeleid</i>	329
	▪ <i>Vlaams Ecologisch Netwerk</i>	331
	▪ <i>Integraal waterbeleid</i>	331
	▪ <i>Afvalbeleid</i>	331
	▪ <i>Handhavingsbeleid ruimtelijke ordening</i>	331
	▪ <i>Weekeindverblijven</i>	332
VIII.	Onderwijs	333
	▪ <i>Rondetafelconferentie</i>	333
	▪ <i>Gelijkekansendecreet</i>	333
	▪ <i>Basisonderwijs</i>	334
	▪ <i>Hoger onderwijs</i>	334
IX.	Welzijn	336
	▪ <i>Inburgeringsbeleid</i>	336
	▪ <i>Gehandicaptensector</i>	337
	▪ <i>Zorgverzekering</i>	338
X.	Media	338
XI.	Varia	340
	▪ <i>Sociaal-cultureel volwassenenwerk</i>	340
	▪ <i>Transfers</i>	340
	▪ <i>Eliaheffing</i>	340
	▪ <i>Olympische Spelen</i>	341
	▪ <i>VHM</i>	341

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

Mark DEWEERDT

Licentiaat in de Politieke Wetenschappen
Politiek redacteur bij De Tijd

I. Vlaamse regering

Bij besluit van 31 januari 2003 (B.S. 6 maart 2003) werd de titulatuur van minister van Sport en Brusselse Aangelegenheden Guy Vanhengel (VLD) gewijzigd in "minister van Sport en Hoofdstedelijke Aangelegenheden". De Vlaamse regering zei dat de gewijzigde benaming beter aansloot bij de opdracht van Vanhengel de hoofdstedelijke functie van Brussel uit te bouwen.

De Morgen schreef op 25 februari dat er in de Vlaamse regering een rel was ontstaan tussen minister-president Patrick Dewael (VLD) en minister van Economie Jaak Gabriëls (VLD). Twee dagen na een bezoek aan Ford Genk, had Gabriëls op 13 februari aan de fabriekspoorten een folder laten uitdelen, waarin stond dat het aan hem en Dewael te danken was dat Ford Genk 53 miljoen euro expansiesteun kreeg. Dewael, die de verspreiding van de folder verboden had op de dag van het werkbezoek dat hij met de minister van Economie aan Ford Genk had gebracht, vond dat Gabriëls een deontologische fout had gemaakt. De kwestie kwam op 26 februari ter sprake in het Vlaams Parlement. Gabriëls las er een brief voor aan de parlementsvoorzitter, waarin hij zei dat hij meende geen deontologische fout te hebben gemaakt en zijn verontschuldiging aanbood voor het geval het Vlaams Parlement daar anders over oordeelde. Dewael herhaalde dat hij het niet eens was met de verspreiding van de folder. Parlementsvoorzitter Norbert De Batse-lier (SP.A) drong erop aan dat de leden van de Vlaamse regering in de aanloop naar de federale verkiezingen van 18 mei dezelfde terughoudendheid aan de dag zouden leggen als hun federale collega's. Op 28 februari keurde de Vlaamse regering een gedragscode goed die de externe communicatie regelde tijdens de 'sperperiode' vóór de federale verkiezingen (8 april-18 mei).

Steve Stevaert kondigde op 17 maart zijn ontslag uit de Vlaamse regering aan, om voorzitter te worden van de SP.A, in opvolging van Patrick Janssens die burge-meester van Antwerpen zou worden. Hoewel Stevaert minister kon blijven, verkoos hij dat om naar eigen zeggen principiële redenen niet te doen. Als minister van Mobiliteit, Openbare Werken en Energie werd hij opgevolgd door zijn partijgenoot Gilbert Bossuyt, die op 19 maart beëdigd werd. Minister van Werkgele-

Mark Deweerdt

genheid en Toerisme Renaat Landuyt werd in opvolging van Stevaert minister-vice-president.

Op 16 mei, twee dagen voor de Kamer- en senaatsverkiezingen, deelde minister-president Dewael verrassend mee dat hij een positief antwoord had gegeven op "het verzoek" van premier Verhofstadt om, wanneer de VLD versterkt uit de verkiezingen zou komen, vice-premier te worden in de nieuwe federale regering. Hij zei zijn schouders te willen zetten "onder het project-Verhofstadt van lastenverlaging en jobcreatie dat ook voor Vlaanderen van groot belang is" en de Vlaamse autonomie mee te willen helpen verruimen. De oppositie reageerde negatief op de aankondiging. In de pers werd het initiatief van Dewael in verband gebracht met de ambitie van premier Verhofstadt in 2004 voorzitter van de Europese Commissie te worden; Dewael zou in voorkomend geval Verhofstadt opvolgen als regeringsleider.

Op 21 mei stelden de twee Agalev-ministers, Vera Dua en Mieke Vogels, hun mandaat ter beschikking van de partij. Dua, die de Oost-Vlaamse Kamerlijst had getrokken, en Vogels, die lijsttrekker was geweest voor de Senaat, trokken daarmee de conclusie uit het zware verlies dat Agalev bij de federale verkiezingen van 18 mei had geleden. Nog op 21 mei besliste de Politieke Raad van Agalev de Vlaamse regering te blijven steunen, op voorwaarde dat de coalitiepartners de onverkorte uitvoering van het regeerakkoord garandeerden. Op de avond van en daags na de verkiezingen waren stemmen opgegaan om uit de Vlaamse regering te stappen. Op 20 mei hadden Vogels en Dua gevraagd de commissievergaderingen van het Vlaams Parlement waarop zij de begrotingsaanpassing zouden toelichten, te verdagen en had de Agalev-fractie beslist in afwachting van de bijeenkomst van de Politieke Raad niet aan de stemmingen deel te nemen. Daarop had het Bureau van het Vlaams Parlement besloten de parlementaire werkzaamheden tot de middag van 22 mei op te schorten.

Op 22 mei overlegden toppolitici van de vier meerderheidspartijen op het kabinet van minister-president Dewael om afspraken te maken over de verdere uitvoering van het regeerakkoord, inzonderheid de voor Agalev belangrijke afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN).

De Politieke Raad van Agalev wees op 24 mei Ludo Sannen en Adelheid Byttebier tot opvolgers van Dua en Vogels aan. Op 26 mei werd Sannen door het Vlaams Parlement benoemd tot minister van Leefmilieu, Landbouw en Ontwikkelingssamenwerking, en Byttebier tot minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen. In een korte regeringsverklaring zei minister-president Dewael dat de herschikking van de regering, zoals alle voorgaande herschikkingen, het gevolg was van een externe politieke factor en niet van een intern conflict of van onenigheid over het beleid. Hij zei dat de coalitiepartners formeel hadden toegezegd het regeerakkoord integraal en loyaal, en in al zijn onderdelen uit te voeren, en dat het vertrouwen tussen alle regeringspartijen en meerderheidsfracties ongeschonden bleef. De oppositie hekelde de "stoelendans" en zei dat de aangekondigde overstap van Dewael naar de federale regering de Vlaamse regering tot "een ploeg reservespelers" degradeerde. CD&V-fractieleider Eric Van Rompuy

noemde het onaanvaardbaar dat de Vlaamse minister-president deelnam aan onderhandelingen over de vorming van de federale regering.

Op 27 mei deelde Dewael mee dat hij niet het einde van het formatieberaad zou afwachten om de Vlaamse regering te verlaten. Door zijn eedaflegging als Kamerlid¹ zou er van rechtswege een einde komen aan zijn ministerieel mandaat en zou hij zich opnieuw moeten laten benoemen tot minister-president. Om "die carroussel" te vermijden, keerde hij na zijn eedaflegging in de Kamer (5 juni) niet naar de Vlaamse regering terug.

Na een week van speculaties, waarbij Karel De Gucht, Dirk Van Mechelen en Bart Somers als opvolger werden genoemd, deelde VLD-voorzitter De Gucht mee dat Somers minister-president van de Vlaamse regering zou worden.² Somers was burgemeester van Mechelen en had meermaals gezegd dat hij dat zou blijven tot het einde van zijn ambtstermijn in 2006.

Verrassender dan de voordracht van Somers was de beslissing van de VLD-top tegelijk de ministers Jaak Gabriëls en Guy Vanhengel te vervangen door Marino Keulen en Patricia Ceysens, twee net-nog-dertigers als Somers.³ De Gucht zei dat het drietal de "nieuwe VLD-ploeg" vormde waarmee de partij na de deelstaatverkiezingen van 13 juni 2004 wenste door te gaan. Gabriëls reageerde ontgoocheld op zijn verwijdering, die ook bij andere VLD'ers ongenoegen veroorzaakte.⁴

Somers, Keulen en Ceysens werden op 10 juni door het Vlaams Parlement benoemd en beëdigd. De nieuwe minister-president legde nadien de eed af in handen van koning Albert II, zoals de bijzondere wet over de hervorming der instellingen voorschrijft.

Als minister-president nam Somers van Vanhengel de coördinatie van het beleid met betrekking tot Brussel-Hoofdstad over. Keulen werd minister van Wonen, Media en Sport; Ceysens werd minister van Economie, Buitenlands Beleid en E-government. VLD-minister Dirk Van Mechelen, die de portefeuille 'Media' aan Keulen had afgestaan, nam de bevoegdheid voor de structurele financiering van het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten en hogescholen over van minister van Onderwijs Marleen Vanderpoorten (VLD) en kreeg de titel "Vlaams minister van Financiën en Begroting, Ruimtelijke Ordening, Wetenschappen en Technologische Innovatie" (besluit van 10 juni 2003, B.S. 24 juni 2003).

1. Dewael was in 1999 als Kamerlid verkozen. Om een 'politiek vangnet' te hebben voor het geval een einde zou komen aan het minister-presidentschap, had hij zich op 18 mei opnieuw tot Kamerlid laten verkiezen.
2. Aanvankelijk was het de bedoeling dat De Gucht minister-president zou worden. Hij wilde zich als voorzitter laten opvolgen door europarlementslid Dirk Sterckx, een goede vriend van De Gucht. Premier Verhofstadt schoof Bart Somers, zijn oud-woordvoerder, als voorzitter naar voren. De Gucht verzette zich daar tegen en verkoos in die omstandigheden partijvoorzitter te blijven.
3. Vanhengel, die als inwoner van het Brusselse gewest in de Vlaamse regering was gekomen om te voldoen aan de wettelijke verplichting terzake, kon worden vervangen doordat ook Adelheid Byttebier, de pas benoemde Agalev-minister, in Brussel woonde.
4. Zie in dit Jaarboek: M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2003, pp. 256-257.

Mark Deweerdt

De oppositie reageerde negatief op de regeringsherschikking. Volgens CD&V was de Vlaamse regering een instrument van persoonlijke carrièreplanning en verkiezingsstrategie geworden. Ook de pers reageerde afwijzend. Als gevolg daarvan zag SP.A-voorzitter Stevaert ervan af tegelijk met de vorming van de nieuwe federale regering de socialistische ministers in de Vlaamse regering te vervangen. Nog op 6 juni had hij laten verstaan plannen in die zin te hebben.

Minister-president Somers legde op 11 juni in het Vlaams Parlement een korte regeringsverklaring af. Hij zei dat de nieuwe regering snel zou laten zien dat ze een dynamische ploeg was. Somers wees erop dat al 85 procent van het Vlaamse regeerakkoord was uitgevoerd, maar dat het Pact van Vilvoorde nog voor 90 procent braakliggend terrein was en mogelijkheden bood om nieuwe initiatieven te ontwikkelen.⁵ Hij zei dat de strijd tegen de werkloosheid en de verhoging van de werkzaamheidsgraad voor de Vlaamse regering beleidsprioriteiten waren. De oppositie, aan wie hij "het voordeel van de twijfel" vroeg, nodigde hij uit opbouwend mee te werken "aan het welzijn van onze burgers".

Bij besluit van 29 augustus 2003 wees de Vlaamse regering de nieuwe bevoegdheid voor de in-, uit- en doorvoer naar wapens, waar Vlaanderen ingevolgd de bijzondere wet van 12 augustus 2003 per 30 augustus bevoegd voor zou worden,⁶ toe aan minister van Economie, Buitenland Beleid en E-government Ceysens.

II. Vlaams Parlement

Staatshervorming – Op 7 januari stelde minister-president Dewael in de commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming van het Vlaams Parlement een nota met prioriteiten voor de volgende staatshervorming voor. Hij ging daarmee in op een verzoek van de christen-democratische oppositie, die er herhaaldelijk had op aangedrongen in het vooruitzicht van de federale verkiezingen van mei 2003 een minimumprogramma voor de volgende staatshervorming op te stellen, naar analogie van de vijf resoluties van 3 maart 1999 waarachter de toenmalige minister-president, Luc Van den Brande, de drijvende kracht was geweest.

Dewael zei dat het om een persoonlijke nota ging, als "voorzet" voor overleg dat zou moeten uitmonden in de vorming van een "front van de Vlaamse democratische partijen". Het overleg strandde snel op meningsverschillen over de strategie. In een toespraak voor het Vlaams Economisch Verbond (VEV) had Dewael op 6 januari gezegd dat de VLD de gemeenschapsdialoog pas na de regionale verkiezingen van juni 2004 zou voeren en dat bij de onderhandelingen over de vorming van een nieuwe federale regering, in de zomer van 2003, enkel afspraken zouden

5. In het Pact van Vilvoorde van 22 november 2001 hadden de Vlaamse regering en de sociale partners 21 langetermijndoelstellingen afgesproken.

6. Zie in dit Jaarboek: M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2003, p. 224.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

worden gemaakt over "een agenda, methodologie en timing". CD&V, het Vlaams Blok en de N-VA wezen die 'tweefasenstrategie' van de hand.

Meerderheid en oppositie konden het niet eens worden over een gezamenlijke tekst. Uiteindelijk keurden de meerderheidsfracties op 12 februari een voorstel van resolutie goed, waarin de politieke partijen werden opgeroepen om tijdens de federale regeringsonderhandelingen werk te maken van verdere stappen in de hervorming van de Belgische Staat, op grond van vier principes: meer coherente bevoegdheidspakketten; meer financiële en fiscale verantwoordelijkheid voor de gemeenschappen en de gewesten; transparante solidariteitsmechanismen; uitbreiding van de constitutieve autonomie. Volgens de resolutie zou het federale regeerakkoord de krachtlijnen van de verdere stappen in de staatshervorming moeten bevatten, alsook garanties dat die krachtlijnen binnen een vastgelegde termijn kunnen worden gerealiseerd.

In een resolutie van 18 december 2003 vroeg het Vlaams Parlement de Vlaamse regering te waarborgen dat het Vlaams Parlement vertegenwoordigd zou zijn in de onderhandelingen over een verdere staatshervorming die, volgens het intussen gesloten paarse regeerakkoord, na de regionale verkiezingen van juni 2004 in een 'Forum' zouden worden gevoerd.

'Afluisterzaak' – Op 15 oktober berichtten enkele kranten over de bezorgdheid van CD&V-parlementsleden over de audio-opname van vertrouwelijke fractievergaderingen. De zaak was ter sprake gekomen in het Bureau van het Vlaams Parlement, nadat een parlementair ambtenaar bij toeval op het interne digitale geluidsregistratiesysteem een vergadering van de CD&V-fractie had kunnen beluisteren. Parlementsvoorzitter De Batselier gelastte een onderzoek. Daaruit bleek dat er sinds 1996 van alle vergaderingen die met openstaande microfoons werden gehouden, ook van fractievergaderingen, automatisch een opname was gemaakt ten behoeve van de diensten Beknopt Verslag en Handelingen, die gedurende enige tijd werd bewaard, maar dat er geen aanwijzingen waren dat van de opnames van besloten fractievergaderingen misbruik was gemaakt door personen die toegang hadden tot de registraties. Beslist werd alle ten onrechte aangemaakte bestanden te vernietigen en het registratiesysteem zo aan te passen, dat gebruikers van de vergaderzaal zelf kunnen beslissen of de vergadering wordt geregistreerd.

III. Bestuurlijke organisatie

Kerntakendebat – De Vlaamse regering, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP) beëindigden op 25 april met de ondertekening van een bestuursakkoord het lange en moeizame kerntakendebat, dat op 12 december 2001 was begonnen. Het debat had de bedoeling de kerntaken van de overheid te bepalen en aan een van de drie bestuursniveaus toe te wijzen, maar het bleef in feite beperkt tot het vaststellen van het basisprofiel van de drie niveaus en de toewijzing van bepaalde taken, zonder

Mark Deweerdt

dat werd nagegaan of de overheid die moet blijven uitoefenen en zonder dat een algemene taakherverdeling had plaatsgehad.

De Vlaamse overheid werd omschreven als een maatschappelijk sturingsniveau met als kerntaken de vaststelling van de algemene regelgeving, de basisorganisatie van de samenleving en de controle op het democratisch functioneren. De Vlaamse overheid heeft een essentieel beleidsbepalende opdracht in de aangelegenheden die in het kader van de staats Hervorming aan de gewesten en de gemeenschappen zijn toegewezen.

De gemeenten zijn het basisniveau dat het dichtst bij de burger staat en het meest herkenbaar is. Ze beschikken, op grond van het subsidiariteitsbeginsel, over een zo ruim mogelijk takenpakket. Gemeenten kunnen alle taken uitoefenen die betrekking hebben op hun territoriaal belang, behalve wanneer de wet of het decreet dat verbiedt of wanneer de wet of het decreet die taken aan een andere overheid toewijst.

De provincies zijn een intermediair bestuursniveau, dat de beleidskeuzen maakt die de belangen van het lokale niveau overstijgen en niet dermate algemeen zijn en de belangen van de hele gemeenschap raken, dat een centrale beslissingsbevoegdheid wenselijk is. Naast bovenlokale besluitvorming, kunnen de provincies het lokale niveau ondersteunen. Ze kunnen alle taken met betrekking tot het bovenlokale belang uitoefenen, tenzij de wet of het decreet dat verbiedt of aan een andere overheid voorbehoudt.

In het bestuursakkoord beloofde de Vlaamse overheid over regelgeving waarbij lokale of provinciale overheden betrokken zijn, voorafgaandelijk overleg te plegen met de VVSG resp. de VVP. De lokale en provinciale effectrapportering over beslissingen van de Vlaamse overheid die gevolgen hebben voor gemeenten en provincies, zou worden verbeterd. Het bijzonder toezicht op de gemeenten en de provincies zou worden versoepeld. Volgens het akkoord is elke overheid fiscaal verantwoordelijk voor de bevoegdheden die zij uitoefent.

Tijdens het kerntakendebat waren twee grote knelpunten gerezen. De provincies en de Vlaamse overheid wensten de afvalverwerking weg te trekken bij het gemeentelijke niveau, maar de gemeenten verzetten zich daartegen. Uiteindelijk werd afgesproken dat de gemeente niet alleen bevoegd is voor afvalinzameling, maar ook voor de eindverwerking van huishoudelijke afvalstoffen, en dat de provincie een coördinatietak had.

De Vlaamse overheid wilde ook het basisonderwijs weghalen bij de ongeveer 250 van de 308 gemeenten die dat organiseerden. Het vergelijk dat daarover werd gevonden, hield in dat de gemeenten het initiatiefrecht behouden. Indien ze daar geen gebruik van maken, komt het bij het Gemeenschapsonderwijs.

Hervorming administratie – Het Vlaams Parlement keurde net vóór het zomerreces twee van de drie ontwerpdecreten goed die de grondslag legden voor de hervorming van de administratie, het zogenaamde project Beter Bestuurlijk Beleid (BBB).⁷

7. Het derde ontwerpdecreet, het zogenaamde Comptabiliteitsdecreet, zou in 2004 worden goedgekeurd.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

Het Kaderdecreet bestuurlijk beleid van 18 juli 2003 (B.S. 22 augustus 2003) bepaalt dat de Vlaamse administratie wordt opgebouwd op basis van homogene beleidsdomeinen (waarvan het de bedoeling was er dertien af te bakenen). Per beleidsdomein wordt een ministerie opgericht, dat bestaat uit een departement en, in voorkomend geval, intern verzelfstandigde agentschappen zonder rechtspersoonlijk, en kunnen intern verzelfstandigde agentschappen met rechtspersoonlijkheid en extern verzelfstandigde agentschappen worden opgericht. De departementen zijn belast met de beleidsondersteuning, de intern en extern verzelfstandigde agentschappen met de beleidsuitvoering. Per beleidsdomein komt er een beleidsraad, waarin het politieke en het administratieve niveau overleg plegen en die de regering ondersteunt bij de aansturing van het beleidsdomein. Met de intern verzelfstandigde en de publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigde agentschappen sluit de Vlaamse regering een beheersovereenkomst, met de privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigde agentschappen een samenwerkingsovereenkomst.

De christen-democratische oppositie had lange tijd felle kritiek geleverd op het ontwerp van kaderdecreet. CD&V vreesde, zoals trouwens de socialisten aanvankelijk hadden gedaan, dat de VLD van de hervorming gebruik zou maken om een "inhaalbeweging" te doen bij de benoeming van de topambtenaren. Na een oproep van de nieuwe minister-president, Bart Somers, rond het BBB-project een zo ruim mogelijke consensus tot stand te brengen, kwamen de drie 'traditionele' partijen overeen dat de secretarissen-generaal en de leidend ambtenaren, van wie de meesten waren aangesteld onder de CVP-SP-regeringen-Van den Brande (1991-1999), via 'herplaatsing' herbenoemd zouden worden. Het Vlaams Parlement zelf amendeerde op de valreep het ontwerp en breidde de herplaatsingsregel uit tot de adjunct-leidend ambtenaren, een functie die enkel bestaat in de Vlaamse openbare instellingen (VOI's).⁸ Een dertigtal afdelingshoofden van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap zou daar in 2004 vernietigingsberoep tegen aantekenen bij het Arbitragehof. Ze voelden zich gediscrimineerd omdat ze niet voor herplaatsing in aanmerking kwamen, hoewel ze dezelfde graad (A2) hadden als de adjunct-leidend ambtenaren.

Op een conferentie over kwaliteitszorg in openbare diensten (12 november) zei minister van Ambtenarenzaken Paul Van Grembergen (Spirit) dat de topambtenaren pas na de verkiezingen van 13 juni 2004 zouden worden benoemd, om elke verdenking van politiek geïnspireerde benoemingen te voorkomen.

Het decreet van 18 juli 2003 tot regeling van strategische adviesraden (B.S. 22 augustus 2003) regelt de adviesverlening. Alle bestaande adviesraden zouden vervangen of omgevormd worden door bij decreet op te richten strategische adviesraden, die tot taak hebben het Vlaams Parlement, de Vlaamse regering en de individuele ministers te adviseren over strategische beleidsaangelegenheden, voorontwerpen en voorstellen van decreet en ontwerpbesluiten van de Vlaamse

8. De functie van adjunct-leidend ambtenaar was ingevoerd om iemand van een andere politieke kleur naast de leidend ambtenaar te hebben.

Mark Deweerdt

regering. De Vlaamse regering is verplicht advies te vragen over voorontwerpen van decreet en over ontwerpbesluiten die van strategisch belang zijn.

Een strategische adviesraad bestaat ofwel uit vertegenwoordigers van het maatschappelijke middenveld ofwel uit zowel vertegenwoordigers van het middenveld als onafhankelijke deskundigen. Ze worden door de Vlaamse regering benoemd voor een termijn van vier jaar.

Hoewel dat niet in het decreet stond, was het de bedoeling per beleidsdomein één strategische adviesraad op te richten.

Na een gesprek met vertegenwoordigers van de drie erkende vakbonden, op 19 maart, besliste de Vlaamse regering vóór de verkiezingen van 13 juni 2004 geen beslissing meer te nemen over het vernieuwde beloningsbeleid, waarvan ze op 19 juli 2002 de krachtlijnen had vastgesteld.⁹

Kiesstelsel – Aan het einde van het zomerreces overlegden de voorzitters en topministers van de vier federale regeringspartijen (VLD, SP.A, PS en MR) over de invoering van provinciale kieskringen en een kiesdrempel van 5% bij de verkiezing van de deelstaatparlementen, zoals dat eerder was gebeurd voor de verkiezing van de Kamer en, wat de kiesdrempel betreft, de Senaat. Minister-president Dewael had op 7 mei 2002 gezegd dat de meerderheidspartijen het Vlaams Parlement deels in een regionale kieskring, deels in provinciale kieskringen wilden laten verkiezen.¹⁰ Na de federale verkiezingen van 18 mei 2003 wijzigden de VLD en de SP.A hun standpunt en stelden zij voor het federale en het deelstatelijke kiesstelsel zoveel mogelijk gelijk te schakelen. Agalev was, na de verkiezingsdebatte van 18 mei 2003, tegen de invoering van een kiesdrempel gekant. De PS en de MR bleken er geen voorstander van te zijn het Waals Parlement in provinciale kieskringen te verkiezen.

Omdat de paars-groene meerderheid in het Vlaams Parlement niet over de vereiste tweederde meerderheid beschikte om, met toepassing van de constitutionele autonomie, het kiesstelsel te wijzigen, was ze aangewezen op steun van de oppositie. CD&V wees de 'provincialisering' van de kieskringen resoluut van de hand. Op het Vlaams Blok wensten de regeringspartijen, ter wille van het 'cordon sanitaire', dan weer geen beroep te doen.

In gesprekken met *De Morgen* en de VRT-radio riep minister-president Somers op 5 september CD&V op alsnog zijn mening te herzien. Somers maakte ook gewag van een "alternatieve route". Door de herziening van grondwetsartikel 118 zouden de deelstaatparlementen hun constitutionele autonomie met een gewone in plaats van een tweederde meerderheid kunnen uitoefenen, en zou de constitutionele autonomie uitgebreid kunnen worden tot de invoering van een kiesdrempel, waarvoor het federale parlement nog bevoegd was. Problematisch aan die "alter-

9. M. DEWEERDT, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2002, *Res Publica*, 2003, 2-3, p. 435.

10. *Ibidem*, p. 435.

natieve route" was dat de paarse federale coalitie in het parlement geen tweederde meerderheid had om de grondwet te herzien.

Volgens persberichten lag nog een ander scenario voor om de kieskringen voor het Vlaams Parlement langs federale weg te 'provincialiseren', meer bepaald door gebruik te maken van artikel 63 van de bijzondere wet van 16 juli 1993. Het bepaalt dat de federale wetgever de kieskringen vaststelt voor de eerste rechtstreekse verkiezingen van het Vlaams en het Waals Parlement (die in 1995 plaatshadden) en, voor zover het Vlaams Parlement en het Waals Parlement met toepassing van hun constitutionele autonomie geen decreet aannemen, "voor hun volgende verkiezingen". Doordat het Vlaams Parlement nog geen initiatief had genomen om zijn kieskringen te wijzigen, zou volgens sommige juristen het federaal parlement dat kunnen doen. Onder meer de Juridische Dienst van het Vlaams Parlement, die daarover om advies werd gevraagd, noemde die interpretatie strijdig met de geest van de wet en met het exclusiviteitsbeginsel van het Belgische federalisme.

Op 16 oktober zei minister van Binnenlandse Zaken Dewael in de Kamer dat de federale regering geen initiatief zou nemen voor de invoering van provinciale kieskringen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement.

Op 23 oktober zaten de voorzitters en topministers van de federale regeringspartijen opnieuw bijeen. Ze werden het eens over de invoering van een kiesdrempel van 5% bij alle regionale verkiezingen en over de verlaging van de verkiesbaarheidsleeftijd bij de regionale verkiezingen van 21 tot 18 jaar. Tegen de invoering van provinciale kieskringen bleef de MR zich verzetten. De partijvoorzitters en topministers kwamen voorts overeen de wet over de partijfinanciering te herzien, zodat de N-VA alsnog een overheidsdotatie kon krijgen,¹¹ en de zogenaamde droogleggingswet, die het mogelijk maakt de dotatie van het Vlaams Blok in te houden, operationeel te maken.¹²

Op 27 oktober kondigde de N-VA-fractie in het Vlaams Parlement aan een voorstel van bijzonder decreet te zullen indienen over de invoering van provinciale kieskringen. De N-VA zei met haar initiatief te willen voorkomen dat liberalen en socialisten de constitutionele autonomie zouden negeren en de 'provincialisering' van de kieskringen in het federale parlement zouden regelen. De meerderheidsfracties, die zelf geen initiatief hadden genomen omdat ze voor de goedkeuring van hun voorstel van bijzonder decreet afhankelijk zouden zijn van het Vlaams Blok, reageerden positief. Ze zeiden het Vlaams Blok niet te kunnen verbieden een voorstel van de N-VA goed te keuren dat ook zij steunden.

Op 6 november beslisten de voorzitters en topministers van de federale regeringspartijen de invoering van provinciale kieskringen in eerste instantie aan het Vlaams Parlement over te laten. Indien daar geen tweederde meerderheid zou worden gevonden, zou de zaak naar het federale parlement worden overgehe-

11. Zie in dit Jaarboek: M. DEWEERDT, *Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2003*, p. 256.

12. *Ibidem*, pp. 258-259.

Mark Deweerdt

veld. Op het overleg werd ook beslist dat de federale regering wetsontwerpen zou indienen om een kiesdrempel in te voeren, de verkiesbaarheidsleeftijd te verlagen en de afzonderlijke lijst van kandidaat-opvolgers (die in 2002 was afgeschaft) opnieuw in te voeren.

In het ochtendjournaal van de VRT-radio zei Agalev-fractie leider Jos Stassen op 7 november dat zijn partij uit de Vlaamse regering zou stappen indien er een kiesdrempel zou worden ingevoerd. Later op de dag werd de dreiging afgezwakt. Op 9 november zei Vera Dua, die enkele dagen later Agalev-voorzitter zou worden, dat haar partij wegens de hertekening van de kieskringen niet uit de regering zou vertrekken.

In het Vlaams Parlement zei minister-president Somers op 12 november dat het "indecent" zou zijn indien er tegen Kerstmis geen duidelijkheid zou zijn over het wettelijke kader voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement. Hij zei ook dat het "geen goede zaak" was dat premier Verhofstadt (op 7 november) uitspraken had gedaan over de kieskringen voor het Vlaams Parlement en dat hij het niet eens was met de verklaring van de premier, dat de invoering van provinciale kieskringen voor het Vlaams Parlement zo nodig door het federale parlement zou worden geregeld. "Het is niet meer dan evident dat het Vlaams Parlement, en alleen het Vlaams Parlement, over zijn kieskringen beslist", zei Somers.

Norbert De Batselier, de voorzitter van het Vlaams Parlement, zei dat het federale parlement geen initiatief meer zou kunnen nemen nadat het Vlaams Parlement over het N-VA-voorstel zou hebben gestemd. Ook indien het voorstel verworpen zou worden, zou het Vlaams Parlement volgens De Batselier van zijn constitutionele autonomie gebruik hebben gemaakt en was artikel 63 van de bijzondere wet van 16 juli 1993 niet meer van toepassing.

In de Senaat sprak vice-premier Vande Lanotte op 13 november de stelling van De Batselier tegen. Hij zei dat bij een negatieve stemming in het Vlaams Parlement niet zou kunnen worden gezegd dat de constitutionele autonomie "geconsumeerd" was. Indien het Vlaams Parlement het N-VA-voorstel zou verworpen, zou het federale parlement op grond van artikel 63 met een gewone wet de arrondissementele kieskringen door provinciale kunnen vervangen.

Op 21 november keurde de federale regering twee ontwerpen van bijzondere wet en twee gewone wetsontwerpen goed, die vooral bepalingen bevatten om de regels voor de verkiezingen van de regionale parlementen zoveel mogelijk gelijk te schakelen met die voor de Kamerverkiezingen. Het ging over onder meer de invoering van een kiesdrempel van 5%, de herinvoering van de afzonderlijke lijst met kandidaat-opvolgers en de verlaging van de minimumleeftijd om lid van een regionaal parlement en gewest- of gemeenschapsminister te worden van 21 tot 18 jaar.

Op 2 december begon in de commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming van het Vlaams Parlement de bespreking van het N-VA-voorstel van bijzonder decreet. Het Vlaams Blok maakte zijn steun afhankelijk van de goedkeuring door het Vlaams Parlement van een resolutie over de overheveling van de

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

bevoegdheid voor de volledige kieswetgeving van het federale naar het Vlaamse beleidsniveau. De N-VA-fractie diende al op 3 december een dergelijk voorstel van resolutie in, maar het Vlaams Parlement stemde het nog dezelfde dag weg.

Op 11 december beslisten de meerderheidsfracties de stemming over het N-VA-voorstel uit te stellen tot 6 januari 2004. Ze zeiden dat er tijd nodig was om opmerkingen van Groen! over de invoering van een kiesdrempel te onderzoeken. Het voorstel zou, net als de parallelle federale wetsontwerpen, begin 2004 worden goedgekeurd.

Gemeentedecreet – Op een buitengewone algemene vergadering, op 20 februari, formuleerde de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) een vijftigtal amendementen op het voorontwerp van Gemeentedecreet, dat de Vlaamse regering op 8 november 2002 voor advies naar de Raad van State had gestuurd. Over het algemeen was de VVSG van oordeel dat het voorontwerp te gedetailleerd was en te weinig ruimte liet voor "maatwerk" en "differentiatie". De vertegenwoordigers van de gemeenten kantten zich opnieuw tegen de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester en verzetten zich tegen de constructieve motie van wantrouwen waarmee de gemeenteraad een schepen zou kunnen wegstemmen.

Half juli kreeg de Vlaamse regering het advies van de Raad van State over het voorontwerp van Gemeentedecreet. Nadat het aan het advies was aangepast, legde minister Van Grembergen het op 26 september ter definitieve goedkeuring aan de Vlaamse regering voor, maar de behandeling werd uitgesteld. Volgens Van Grembergen gebeurde dat op verzoek van Agalev, dat het Gemeentedecreet wenste te koppelen aan het ontwerp van Kiesdecreet, waarin het kiesstelsel-Imperiali zou worden vervangen door het stelsel-D'Hondt, maar dat nog niet klaar was. De groenen zeiden dan weer dat Van Grembergen zelf had voorgesteld alle ontwerp teksten over de bestuurlijke organisatie nog eens op hun onderlinge samenhang te toetsen. In de pers werd het uitstel in verband gebracht met weerstand in de SP.A, maar ook in de VLD, tegen de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester en de invoering van het verbod een parlementair mandaat met een lokaal uitvoerend mandaat te cumuleren.

Op 4 november zei Van Grembergen in de commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden van het Vlaams Parlement dat het parlement de ontwerpen van Gemeentedecreet, Provinciedecreet en Kiesdecreet pas in 2004 zou kunnen bespreken, maar dat hij ze niet zou indienen indien ze dreigden te stranden "op politiek gehakketak". Van Grembergen stelde vast dat er over de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester geen overeenstemming was tussen het standpunt van burgemeesters en volksvertegenwoordigers van de meerderheidspartijen en het aanvullend regeerakkoord van 9 juli 2001, waarin de paars-groene partijen waren overeengekomen de burgemeester rechtstreeks te verkiezen.

Mark Deweerdt

IV. Begrotingsbeleid

Begroting-2003 – Bij de controle van de begroting voor 2003, eind maart, verlaagde de Vlaamse regering de raming van de groei van het bruto nationaal inkomen (BNI), waaraan de dotatie is gekoppeld die de Vlaamse overheid van de federale overheid krijgt, van 2,4 naar 1,8%. Doordat ze voor de begrotingsaanpassing rekenende met een feitelijke groei van maar 1,4%, bleef de 'conjunctuurbuffer' van 0,4% van de begrotingskredieten behouden. Het inflatiecijfer werd verhoogd van 1,5 naar 1,64%.

Doordat de groei van het BNI (1,8%) en de inflatie (1,64%) in 2002 hoger lagen dan bij de opmaak van de begroting was verwacht (0,9 resp. 1,5%), konden de 202,8 miljoen euro die de Vlaamse regering in 2003 minder zou ontvangen ingevolge de neerwaartse bijstelling van het BNI-cijfer voor de jaren 1999, 2000 en 2001,¹³ volledig worden gecompenseerd door de hogere dotatie voor het jaar 2002. Aanvankelijk verwachtte minister van Financiën en Begroting Van Mechelen dat de federale regering bij de afrekening 166 miljoen euro extra zou doorstorten, maar uiteindelijk bleek de meevaller 258,5 miljoen euro te bedragen.

Om het door de Hoge Raad van Financiën (HRF) opgelegde financieringsoverschot van 324,7 miljoen euro te kunnen realiseren,¹⁴ besliste de Vlaamse regering haar participatie (30%) in de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening te verkopen. De opbrengst daarvan werd op 75 miljoen euro geraamd. De verkoop zou in 2003 evenwel niet doorgaan.

De regering keurde een vijfjarenplan voor de gehandicaptensector goed om, door een jaarlijkse verhoging van het budget met 22 miljoen euro, 8.000 supplementaire opvangplaatsen te scheppen. Voor het begrotingsjaar 2003 zelf ging het om 7,3 miljoen euro, omdat de maatregel pas op 1 september kon ingaan. Voorts werd extra geld vrijgemaakt voor het sociaal statuut van onthaalouders (6 miljoen euro) en voor het e-governmentproject van de Vlaamse overheid (10 miljoen euro). Het Vlaams Parlement had 7,5 miljoen euro meer nodig voor investeringsuitgaven (Huis van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers). Van het Fonds ter Financiering van Eenmalige Uitgaven (FFEU) werd 32,5 miljoen euro bestemd voor de aanleg van *missing links*, 100 miljoen euro voor het wegwerken van zwarte verkeerspunten, telkens 37,5 miljoen euro voor ouderenvoorzieningen, de sanering van verlaten bedrijfsterreinen (*brownfields*) en onderzoek en ontwikkeling, 12,5 miljoen euro voor het stadsvernieuwingsfonds, 6,25 miljoen euro voor het Holocaustmuseum in Mechelen, 6,7 miljoen euro voor de bestrijding van wateroverlast en 7,25 miljoen euro voor bovenlokale sportinfrastructuur.

Het decreet van 27 juni 2003 houdende bepalingen tot begeleiding van de aanpassing van de begroting 2003 (B.S. 12 september 2003) voerde voor de textielbedrij-

13. M. DEWEERDT, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2002, *Res Publica*, 2003, 2-3, p. 442.

14. Doordat de rekeningen over 2003 voor het eerst helemaal volgens de ESR95-regels zouden worden opgemaakt, werd het te realiseren overschot later tot 478,7 miljoen euro verhoogd.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

ven en de wasserijen een compensatiemaatregel in voor de schrapping, door de federale overheid, van de aftrekbaarheid van de milieuheffingen in de vennootschapsbelasting.¹⁵ De maatregel bestond in een degressieve vermindering van de afvalwaterheffing gedurende vier jaar, zodat de betrokken bedrijven de kans kregen hun productieproces aan te passen om het waterverbruik te beperken.

Op 8 augustus meldde *De Financieel-Economische Tijd* dat minister Van Mechelen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, de VOI's en de diensten met afzonderlijk beheer (DAB's) had meegedeeld dat, met terugwerking tot 1 januari, per beleidsprogramma maandelijks maar 1/15de in plaats van 1/12de van de begrotingskredieten mocht worden vrijgegeven. De beperking gold niet voor de dotatie aan het Vlaams Parlement, de lonen en de financiële lasten, die samen ongeveer de helft van de begroting vertegenwoordigden. Om te vermijden dat diensten en instellingen in last zouden komen, kon elke minister schuiven met de kredieten van zijn beleidsprogramma's. Indien er dan nog problemen zouden rijzen, kon Van Mechelen afwijkingen toestaan.

Volgens Van Mechelen was "een gecontroleerde afkoeling van de uitgavendrift" nodig om een "ontsporing" van de begroting te voorkomen. Eind juli was het gecumuleerde kastekort opgelopen tot 1,046 miljard euro, tegenover 478 miljoen in dezelfde periode van het voorgaande jaar. Terwijl van de geraamde inkomsten nog maar 63,9% was gerealiseerd, was al 70,2% van de kredieten uitgegeven. De maatregel kwam er op neer, dat 20% van de kredieten geblokkeerd werd. In december zou worden bekeken of het geld deels of volledig konden worden vrijgegeven.

Op verzoek van de CD&V-fractie kwam de commissie voor Financiën en Begroting van het Vlaams Parlement op 9 september bijeen om de budgettaire toestand te bespreken. Van Mechelen zei dat hij bereid was de rondzendbrief te versoepelen, op voorwaarde dat de inkomsten gelijke tred hielden met de uitgaven. De daaropvolgende weken zouden de geblokkeerde kredieten slechts mondjesmaat worden vrijgegeven. In de pers werd gewag gemaakt van klachten over vertragen in de uitbetaling van onder meer studiebeurzen, restauratiepremies en subsidies voor lokaal jeugdbeleid.

Op (zaterdag) 22 november schreef *De Standaard*, onder de kop *Geldgebrek doet Vlaamse Gemeenschap stilvallen*, dat volgens de secretarissen-generaal "her en der" in het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap activiteiten stilvielen en de verwijntresten gestadig opliepen. Een niet nader genoemde administratie kon de facturen voor energie, telefoon en post (300.000 euro) niet meer betalen en geen papier meer bestellen.

Minister Van Mechelen reageerde furieus op het "lek", zei het ongehoord te vinden dat de secretarissen-generaal hem niet rechtstreeks op de hoogte hadden gebracht van de problemen en ontbood hen op zijn kabinet. Na het gesprek, op 24

15. M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2002, *Res Publica*, 2003, 2-3, pp. 238-239.

Mark Deweerdt

november, werd de zaak geminimaliseerd en nuanceerden de secretarissen-generaal de "betalingsnood" van de Vlaamse overheid.

De oppositie nam geen genoegen met die uitleg. In de commissie voor Financiën en Begroting van het Vlaams Parlement weigerde de CD&V-fractie op 25 november de bespreking van de ontwerpbegroting voor 2004 aan te vatten vooraleer een hoorzitting zou worden gehouden met de secretarissen-generaal. De meerderheid zei dat het niet mogelijk was de ambtenaren te horen, omdat de regering voor hen verantwoordelijk was. Het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement kwam op 26 november overeen dat er geen hoorzitting zou worden gehouden, maar dat minister Van Mechelen zich zou laten vergezellen door drie topambtenaren die de parlementsleden zouden kunnen ondervragen.

Tijdens de commissievergadering van 27 november zei Guido Deblaere, de waarnemend voorzitter van het college van secretarissen-generaal, dat de berichtgeving in *De Standaard* gebaseerd was op niet-goedgekeurde notulen van een vergadering van de secretarissen-generaal en enkel betrekking had op de Landbouwadministratie. Deblaere zei dat ingevolge de begrotingsrichtlijn twee activiteiten waren stilgevallen, met name buitenlandse zendingen en de vorming van ambtenaren. Hij gaf toe dat er problemen waren, maar zei dat die stelselmatig werden opgelost. Van Mechelen zei dat de regering op 7 december de rest van de geblokkeerde kredieten zou vrijgeven. Intussen was ook beroering ontstaan over tekorten bij het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (zie IX. Welzijn).

Op het einde van het jaar werd de begroting voor 2003 een tweede keer aangepast. Door de toename van de fiscale capaciteit van Vlaanderen¹⁶ (van 62,7 naar 63,06%) en een iets hoger dan verwachte groei van het BNI en de inflatie, stegen de inkomsten met bijna 75 miljoen euro. Omdat de gedeeltelijke privatisering van de VWM niet in 2003 zou doorgaan, werd de verwachte opbrengst daarvan (75 miljoen euro) geschrapt. Extra uitgaven waren er voor informatie- en communicatietechnologie in de Vlaamse administratie en voor de overdracht van een deel van het Limburgfonds (30,5 miljoen euro) aan de provincie Limburg. Het budget voor de aanleg van riolen werd met 50 miljoen euro verminderd.

Het "moeilijke" begrotingsjaar 2003 werd uiteindelijk afgesloten met een kasoverschot van 470,6 miljoen euro (2002: 195,5 miljoen euro) en een begrotingsoverschot van 158,5 miljoen euro (2002: 195,5 miljoen euro). Het financieringsoverschot volgens de ESR95-methode kwam op 628,4 miljoen euro uit, 149,7 miljoen euro meer dan de HRF had opgelegd.

Begroting-2004 – In zijn advies (10 juli) over de begroting voor 2004 zei de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) dat alleen al om haar beleid voort te zetten, de Vlaamse regering voor 267 miljoen euro structurele besparingsmaatregelen zou moeten nemen. De sociale partners riepen de regering op opnieuw

16. De fiscale capaciteit is het aandeel van een gewest in de totale opbrengst van de personenbelasting.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

een eigen acyclische begrotingsnorm voor de hele Vlaamse overheid op te stellen die uitgaat van een constante reële groei, naar analogie van de zogenaamde Meesternorm onder de regeringen-Van den Brande, die de paars-groene regering bij haar aantreden in 1999 had laten vallen.

De Vlaamse regering stelde op 19 september de ontwerp-begroting voor 2004 op. Ze raamde de inkomsten op 17,920 miljard en de uitgaven op 17,910 miljard euro, zodat het overschot 10 miljoen euro zou bedragen. Het financieringsoverschot zou 12,7 miljoen euro boven de 307,4 miljoen euro uitkomen die in het Stabiliteitspact van eind 2002 was afgesproken.

Om die doelstellingen te halen, had de regering voor ongeveer 250 miljoen euro "maatschappelijk minder prioritaire uitgaven" geschrapt. Het ging om onder meer de halvering van de kredieten voor studieopdrachten en communicatiecampagnes, de vermindering van de dotatie aan het Gemeentefonds (9,2 miljoen euro) en van de kredieten voor schoolgebouwen (25 miljoen euro), onderzoeks- en investeringsmiddelen voor de universiteiten en investeringsmiddelen voor de rust- en ziekenhuizen. De regering besliste ook geen bijkomende ambtenaren in dienst te nemen.

Aan de ontvangstenzijde van de ontwerp-begroting werden enkele nieuwe niet-fiscale inkomsten ingeschreven. De opbrengst van de (eerder uitgestelde) gedeeltelijke privatisering van de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening (die nu op 100 miljoen euro werd geraamd) zou worden ingebracht in de NV BAM, de vennootschap van publiek recht voor de financiering en de realisatie van de grote infrastructuurwerken in en om Antwerpen. De opbrengst van de verkoop van participaties van de Vlaamse Milieuholding (50 miljoen euro) werd bestemd voor rioleringswerken. De Vlaamse regering hoopte ook voor 75 miljoen gebouwen te gelde te maken, als eerste stap naar een actief patrimoniumbeheer.

Een en ander maakte het mogelijk om 100 miljoen euro vrij te maken voor een sociaal-economisch relanceplan, meer bepaald voor onderzoek en ontwikkeling, vooral in de milieutechnologie, voor de creatie van jobs in de zorgsector, voor opleiding, voor de bevordering van het ondernemerschap en voor steun aan startende bedrijven. Nadere beslissingen daarover zouden worden genomen op de Ondernemingsconferentie die in november zou worden gehouden (zie V. Economie en werkgelegenheid).

In de 'Verklaring van de Vlaamse regering betreffende de algemeen maatschappelijke situatie en betreffende de krachtlijnen van de begroting 2004', de zogenaamde Septembeerklaring, die hij op 22 september in het Vlaams Parlement aflegde, zei minister-president Somers dat de Vlaamse regering zich in haar laatste bestuursjaar wenste te concentreren op de sociaal-economische uitdagingen en met een "ambitieuze plan" de concurrentiepositie van Vlaanderen zou versterken, de ondernemingen zuurstof zou geven en jobs zou creëren. Als krachtlijnen van dat plan noemde hij lastenverlaging, verbetering van de mobiliteit en infrastructuur, en versterking van de creativiteit door opleiding en vorming, onderzoek en ontwikkeling, ondernemerschap en initiatief. Voor het plan was in de begroting 175 miljoen euro gereserveerd, waarvan 100 miljoen euro nieuwe middelen.

Mark Deweerdt

De lastenverlaging van 50 miljoen euro voor de bedrijven zou de vorm aannemen van de schrapping van het gewestelijke aandeel van de onroerende voorheffing, een maatregel die al deel uitmaakte van het Werkgelegenheidsakkoord dat op 21 maart was gesloten (zie V. Economie en werkgelegenheid).

Om de creativiteit en innovatiekracht te versterken, zouden, naast de zogenaamde Arkimedes-regeling voor de verstrekking van durfkapitaal aan bedrijven (zie V. Economie en werkgelegenheid), particulieren rechtstreeks kunnen participeren in de kleinste ondernemingen, startende bedrijven en beginnende zelfstandigenzaken, en zouden 1.000 ha bedrijventerreinen bouwrijp worden gemaakt. In het verlengde van de federale Werkgelegenheidsconferentie zou in het najaar een "ondernemersconferentie" worden gehouden, zoals Somers al enkele dagen voordien had aangekondigd.

Ten slotte verdedigde de minister-president in de Septemberverklaring het project de Olympische Spelen van 2016 naar Vlaanderen te halen, dat hij eveneens enkele dagen voordien had bekendgemaakt (zie XI. Varia).

Het decreet van 19 december 2003 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2004 (B.S. 31 december 2003) regelde de schrapping voor bedrijven van het gewestelijk aandeel (2,5% van het kadastraal inkomen) van de onroerende voorheffing. Het verlaagde voorts het tarief van de schenkingsrechten voor roerende goederen. Met die laatste maatregel beoogde de Vlaamse overheid de omzeiling van schenkingsrechten door het gebruik van een zogenaamde handgift tegen te gaan.

V. Economie en werkgelegenheid

Ondernemingsbeleid en -conferentie – In uitvoering van het 'Actieplan Ondernemen', dat minister van Economie Gabriëls op 23 januari 2002 had voorgesteld,¹⁷ kwam het decreet van 19 december 2003 betreffende het activeren van risicokapitaal in Vlaanderen (B.S. 17 februari 2004), de zogenaamde Arkimedes-regeling, tot stand. Het decreet voorzag in de oprichting door de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) van de NV Arkimedes Management, die Arkimedes-fondsen opricht en beheert en verstrekkers van durfkapitaal erkent. Particulieren die beleggen in een Arkimedes-fonds krijgen gedurende vier opeenvolgende aanslagjaren een belastingkrediet van 8,75% per jaar van de belegde som van maximum 2.500 euro per belastingplichtige en per periode van vier jaar. De Vlaamse regering hoopte de eerste vijf jaar 225 miljoen euro op te halen. Verstrekkers van durfkapitaal kunnen een beroep doen op de Arkimedes-fondsen om durfkapitaal te investeren in bedrijven met minder dan 250 werknemers en een jaaromzet van maximum 40 miljoen euro. Doordat de kapitaalverstrekker per euro uit een Arki-

17. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 443-444.

medes-fonds zelf een euro moet bijleggen, zou in vijf jaar 450 miljoen euro durfkapitaal kunnen vrijkomen.

Vanaf 5 maart konden bedrijven via het internet adviescheques aanschaffen, waarmee ze bij erkende diensten gespecialiseerd bedrijfsadvies kunnen kopen. De Vlaamse overheid betaalt de helft van de kostprijs van een cheque. Voor 2003 was daarvoor 5 miljoen euro gereserveerd, maar in november was het geld op en maakte de regering 500.000 euro extra vrij.

Op 26 maart opende minister Gabriëls in Gent het eerste 'Huis van de Vlaamse Economie', waarvan er in elke provincie één zou komen en waarin de provinciale GOM (gewestelijke ontwikkelingsmaatschappij), de Vizo-bedrijfsadviesdiensten en een 'antenne' van FIT (*Flanders Investment and Trade*) zouden worden samengebracht. Nadat minister Ceysens op 2 september had aangekondigd op het economisch middenveld een beroep te doen om, in publiek-private samenwerking, 'toegangspoorten' tot FIT te openen, was het onduidelijk of het project 'Huis van de Vlaamse Economie' zou doorgaan. Een decreet daarover kwam in elk geval niet tot stand.

Op 3 september presenteerde minister Ceysens een 'Rapport over het concurrentievermogen van de Vlaamse economie' van Leo Sleuwaegen en Koen De Backer (Steunpunt Ondernemerschap), dat ze de eerste "economische barometer" van Vlaanderen noemde. Het rapport bracht de sterke en zwakke punten van de Vlaamse economie in kaart en vergeleek haar met de belangrijkste handelspartners en met vier Europese groeiregio's (Catalonië, Rhône-Alpes, Baden-Württemberg en Lombardije). Volgens het rapport had Vlaanderen een hoog bruto binnenlands product en een hoge arbeidsproductiviteit, maar een lage werkzaamheidsgraad, verloor het aan economische dynamiek en maakte het moeilijk de overgang naar de kenniseconomie. Het rapport stelde dat Vlaanderen nood had aan een *upgrading* van zijn economie, door maatregelen als het stimuleren en opwaarderen van het ondernemerschap, meer innovatie, een betere vertaling van onderzoeksresultaten in commerciële producten en diensten, en een afslanking van de overheidsregelgeving. Ceysens zei dat ze in haar beleid "de kaart van de drie c's" zou trekken: creativiteit, competitiviteit en connectiviteit.

Op 17 september maakte minister-president Somers bekend dat hij in het najaar een "ondernemerschapconferentie" zou bijeenroepen om, in het verlengde van en aansluitend bij de federale Werkgelegenheidsconferentie,¹⁸ maatregelen te nemen om het bedrijfsleven meer zuurstof te geven. Somers bevestigde die intentie in de zogenaamde Septemberverklaring die hij op 22 september in het Vlaams Parlement aflegde.

Op 23 oktober keurde de Vlaamse regering een nota goed over de uitgangspunten, doelstellingen en werkwijze van wat, op verzoek van de vakbonden, inmid-

18. Zie in dit Jaarboek: M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2003, p. 195.

Mark Deweerdt

dels de 'Ondernemingsconferentie' werd genoemd. Volgens de nota had de Conferentie tot doel een offensieve strategie uit te tekenen voor de Vlaamse economie, gericht op duurzame groei en de creatie van werkgelegenheid, zowel in de industrie als in de dienstensector, en geïnspireerd door het 'Rapport over het concurrentievermogen van de Vlaamse economie'. Ze zou vooral concrete maatregelen moeten nemen in vier domeinen: stimuleren, flankeren, investeren en innoveren, waarvan met de realisatie nog voor de verkiezingen van 13 juni 2004 begonnen kon worden.

De conferentie werd geopend op 7 november. Naast de zo goed als voltallige Vlaamse regering en vertegenwoordigers van de sociale partners (Voka, Unizo, ABVV, ACLVB, ACV en Boerenbond), namen federaal minister van Economie Moerman en federaal staatssecretaris Van Quickenborne aan de openingszitting deel. De conferentie zou oorspronkelijk tot 28 november duren.

De verschillende deelnemers stelden een 200-tal concrete maatregelen voor, waaruit de Vlaamse regering er een dertigtal selecteerde en opnam in een sneuvelnota. Omdat het opstellen daarvan meer tijd vergde dan was verwacht, werd de slotzitting verschoven naar 9 december. Doordat de federale regering had toegezegd 13 miljoen euro vrij te maken voor dienstencheques en door een begrotingsherschikking, kon de Vlaamse regering het beschikbare budget optrekken van 75 naar 100 miljoen euro.

Op 3 december kwam het tot een conflict tussen de vakbonden en de werkgevers. De bonden zeiden dat ze niet akkoord gingen met drie geselecteerde voorstellen: de openstelling van het dienstenchequestelsel voor kinderopvang, de zogenaamde Vriendenbank (fiscale aanmoediging van beleggingen in een bedrijf van familieleden en vrienden) en een inkomensgarantie voor beginnende zelfstandigen. De werkgevers noemden de demarche van de vakbonden voorbarig, ongepast en contraproductief.

Op 9 december had de slotvergadering van de Ondernemingsconferentie plaats. De vakbonden bevestigden dat ze de besluiten niet zouden ondertekenen, maar zeiden dat er ook bij hen "een draagvlak voor steun" voor was. De belangrijkste maatregelen uit de slottekst waren:

- de invoering van een gratis verzekering tegen inkomensverlies (tot het niveau van het leefloon) gedurende een jaar voor beginnende zelfstandigen;
- uitbreiding van het experiment met activiteitencoöperaties waarin werkzoekenden of leefloontrekkers onder begeleiding en met gewaarborgd maandinkomen, een zelfstandige activiteit kunnen opstarten in dienstverband;
- de invoering van een starterscheque (350 euro) voor de financiering van de administratieve kosten bij het opstarten van een zaak;
- invoering van een 'Vriendenlening' (fiscale aanmoediging van leningen aan beginnende ondernemers) en oprichting van een Talentenbank (verstrekking van durfkapitaal aan startende bedrijven);
- versnelde uitvoering van het innovatiepact, zodat tegen 2007 in plaats van 2010 3% van het bruto regionaal inkomen naar onderzoek en ontwikkeling zou gaan;
- integratie van de bouw- en de milieuvergunning;

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

- aanstelling van *account managers* om over de overheidsdiensten heen belangrijke investeringsdossiers op te volgen;
 - hervorming, in afwachting van een evaluatie, van de procedure voor toekenning van economische overheidssteun;
 - vrijmaking, op korte termijn, van 1.000 ha nieuwe bedrijventerreinen;
 - uitbreiding van het toepassingsveld van dienstencheques tot kinderopvang.
- Voor de uitvoering van deze en andere maatregelen werd uiteindelijk 114 miljoen euro opzijgezet. Een *task force* zou aan de hand van een 'scorebord' de implementatie van de maatregelen opvolgen.

Ondersteuningsbeleid – Het Vlaams Parlement keurde op 22 januari een ontwerp-decreet goed over het economisch ondersteuningsbeleid, dat de regelgeving over de toekenning van expansiesteun wijzigde en in overeenstemming bracht met de EU-richtlijnen. Het decreet van 31 januari 2003 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid (B.S. 25 maart 2003) legt de regels en voorwaarden vast voor de toekenning van investeringssteun aan projecten die passen in het ruimtelijk economisch beleid en het ondernemingsbeleid. Naast algemene steun gaat het om investeringssteun voor ecologie, studie en advies, opleiding, aanleg en uitrusting van bedrijventerreinen en sanering van vervuilde bedrijventerreinen, en reddings- en herstructureringssteun.

In een uitvoeringsbesluit 10 oktober 2003 werd de *open end*-regeling voor de toekenning van overheidssteun voor subsidiabele investeringen van maximum 8 miljoen euro vervangen door een gesloten budget en een call-systeem, waarin bedrijven maximum tweemaal per jaar de kans krijgen een investeringsdossier in te dienen en deelnemende bedrijven daarbij met elkaar in competitie komen voor de verdeling van het beschikbare budget. Voor investeringsbedragen van meer dan 8 miljoen euro beslist de Vlaamse regering zelf over de steunverlening. Op de Ondernemingsconferentie (zie boven) werd afgesproken de regeling na één jaar te evalueren en in afwachting daarvan vier in plaats van twee calls per jaar te houden.

Ford Genk – De aankondiging (1 oktober) van *Ford of Europe* dat in de assemblageafdeling in Genk, waar in het kader van een herstructurering 1.400 jobs werden afgebouwd, nog eens 3.000 (van de nog 8.400) banen zouden verdwijnen door het schrappen van een van de drie ploegen in de Mondeo-productie en de beslissing het nieuwe Focus-model niet daar te bouwen, kwam ook voor de Vlaamse regering hard aan. In het Vlaams Parlement zei minister van Economie Ceysens dat de expansiesteun van 50 miljoen euro, die in het begin van het jaar was toegezegd voor investeringsplannen ter waarde van 900 miljoen euro, voorlopig niet zou worden uitgekeerd. Op 3 oktober richtte de Vlaamse regering een *task force* op om met de Ford-directie te overleggen over een maximaal behoud van de werkgelegenheid. Tijdens een actualiteitsdebat in het Vlaams Parlement zei minister-president Somers op 8 oktober dat de Vlaamse regering zou overleggen met de sociale partners in Limburg over de omschakeling van de provincie van een industrie naar een diensteneconomie.

Mark Deweerdt

Op 21 oktober deelde *Ford of Europe* mee dat vanaf 2006 het nieuwe *Mondeo*-model, de nieuwe generatie van de *Galaxy* en een derde *Ford*-model in Genk zouden worden gebouwd. *Ford* zou daarvoor 550 tot 600 miljoen euro investeren. De Vlaamse regering zei dat *Ford* op maximum 53 miljoen euro expansiesteun kon rekenen.

Werkgelegenheidsakkoord 2003-2004 – Na moeizame onderhandelingen werden de Vlaamse sociale partners het op 22 januari eens over een ontwerp van *Werkgelegenheidsakkoord* voor 2003-2004 dat, binnen de bevoegdheidssfeer van de Vlaamse overheid, het centraal sociaal akkoord 2003-2004 aanvulde.

Het ontwerpakkoord verlengde enkele maatregelen van het *Werkgelegenheidsakkoord* 2001-2002, meer bepaald de aanmoedigingspremies voor het opnemen van tijdskrediet en de opleidingscheques voor ondernemingen. Daarnaast voorzag het in: de invoering van opleidingscheques (maximum 250 euro per jaar, waarvan de helft door de overheid wordt betaald) voor werknemers, waarmee die een opleiding kunnen financieren; concrete afspraken ter uitvoering van de platformtekst van 3 december 2002 over de evenredige arbeidsparticipatie van allochtonen; de uitbreiding van het toepassingsgebied van de starterspremie; de vrijstelling voor bedrijven van het gewestelijk aandeel van de onroerende voorheffing; de verlaging van het tarief voor schenkingsrechten van 3 naar 2% bij de schenking van een onderneming of van een pakket meerderheidsaandelen in een bedrijf; de uitbreiding van het aantal plaatsen (met 1.400) in de buitenschoolse kinderopvang.

Volgens de vakbonden en de werkgevers kostte het akkoord de Vlaamse overheid 75 miljoen euro, maar de Vlaamse regering raamde de kostprijs op 130 miljoen euro. Op 14 februari besliste ze 100 miljoen euro vrij te maken voor het *Werkgelegenheidsakkoord*. De regering zei bovendien dat het om technisch-juridische redenen niet meer mogelijk was de bedrijven in 2003 van onroerende voorheffing vrij te stellen. Minister-president Dewael stelde voor in de plaats daarvan de afvalwaterheffing te verminderen, maar de sociale partners verzetten zich daartegen. Het VEV en Unizo wezen ook het voorstel van Dewael af de vrijstelling van de onroerende voorheffing te beperken tot materiaal en outillage, die wel nog voor het aanslagjaar 2003 geregeld zou kunnen worden. De regering en de vakbonden stemden uiteindelijk in met het voorstel van het VEV het gewestelijk deel van de onroerende voorheffing met ingang van 1 januari 2004 definitief af te schaffen. Op 21 maart ondertekenden de sociale partners en de Vlaamse regering het *Werkgelegenheidsakkoord* 2003-2004.

VI. Infrastructuur en mobiliteit

PPS – Het decreet van 18 juli 2003 betreffende de publiek-private samenwerking (B.S. 19 september 2003) creëerde een kader voor de betrokkenheid van de particuliere sector bij de uitvoering van publieke taken, zowel op het regionale als op

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

het provinciale en lokale niveau, onder meer de realisatie of modernisering van infrastructuurwerken en vastgoedprojecten.

Deurganckdok – Het Arbitragehof verwierp op 2 juli het vernietigingsberoep dat inwoners van Doel en landbouwers hadden ingesteld tegen het zogenaamde Nooddecreet van 14 december 2001, dat de Vlaamse regering toestaat om voor de bouw van het Deurganckdok stedenbouwkundige vergunningen af te geven die afwijken van het gewestplan. Volgens het arrest was de uitzonderlijke procedure verantwoord ter wille van de economische welvaart van Vlaanderen. De actiegroep Doel 2020 kondigde aan de zaak aanhangig te maken bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Later diende de actiegroep ook een klacht in bij de Europese Commissie.

Op 26 november verwierp het Arbitragehof het vernietigingsberoep dat de gemeente Beveren en inwoners van Doel hadden ingesteld tegen het decreet van 29 maart 2002 waarmee het Vlaams Parlement elf vergunningen voor de bouw van het Deurganckdok had bekrachtigd, die uitgereikt waren volgens de procedure van het Nooddecreet.

Op 9 mei had de Vlaamse regering nog eens drie stedenbouwkundige vergunningen voor werken aan en om het Deurganckdok afgegeven. Ze werden door het Vlaams Parlement bekrachtigd bij decreet van 27 juni 2003.

Deurne – De Vlaamse regering gaf op 27 juni de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) de opdracht, in het kader van publiek-private samenwerking, een vennootschap op te richten om de intunneling van de Krijgsbaan in Deurne te realiseren, een deel van de gronden op het terrein van de luchthaven van Deurne te ontwikkelen en de zakenluchthaven aldaar te exploiteren. De regering nam die beslissing nadat ze de verzekering had gekregen dat de Hoge Raad voor de Diamant en enkele ondernemingen 14,3 miljoen euro zouden inbrengen voor de financiering van het project.

Van de zes bedrijvencombinaties die zich kandidaat hadden gesteld om als commerciële partner het project samen met de Vlaamse overheid te financieren en te realiseren, werden er in het najaar drie geselecteerd voor verdere onderhandelingen. Ze konden tot 9 februari 2004 een projectvoorstel indienen, met onder meer een uitgebreid businessplan voor de luchthaven en een gedetailleerd ontwerp voor de tunnel.

VII. Milieubeleid en ruimtelijke ordening

Mestbeleid – Het Vlaams Parlement keurde op 19 maart een ontwerpdecreet goed met een reeks aanpassingen van en aanvullingen op het zogenaamde Mestdecreet van 23 juli 1991, ter verduidelijking en vereenvoudiging van de toepassing van de regelgeving of ter oplossing van knelpunten in het mestbeleid. Het decreet van 28 maart 2003 houdende wijziging van het decreet van 23 januari 1991 inzake de

Mark Deweerdt

bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (B.S. 8 mei 2003) verlengde de bevestiging van de mestproductie, die in 2000 was ingevoerd maar die wegens problemen bij de berekening van het mestquotum ('nutriëntenhalte') pas in 2002 daadwerkelijk van toepassing was, van eind 2004 tot eind 2006. Het decreet bevatte ook een oplossing voor het probleem van de ruim 1.500 veetelers die van oordeel waren dat zij een te lage, op basis van de productie in de jaren 1995-1997 vastgestelde nutriëntenhalte hadden gekregen. Indien een nutriëntenhalte lager was dan 85% van de mestproductie in 2000, kon ze verhoogd worden tot het niveau dat overeenstemt met de productie van 75% van de dieren waarvoor het bedrijf een milieuvergunning had. Met die regeling werd ook een conflict tussen de Vlaamse regering en de commissie voor Leefmilieu van het Vlaams Parlement bijgelegd.¹⁹

Voorts maakte het decreet de samenvoeging van twee landbouwbedrijven weer mogelijk, op voorwaarde dat een kwart van de vergunning en een kwart van de nutriëntenhalte wordt ingeleverd. Ten slotte gaf het decreet uitvoering aan enkele afspraken van het zogenaamde Zomerakkoord van 21 juni 2002 over de afbakening van kwetsbare gebieden.²⁰ Andere, meer dringende bepalingen van dat akkoord waren eerder geregeld in het decreet van 7 februari 2003 [houdende wijziging van het decreet van 23 januari 1991...] (B.S. 24 februari 2003).

Op 3 december 2003 versoepelde het Vlaams Parlement, na moeizaam overleg tussen de meerderheidspartijen, de mestverwerkingsplicht. Sinds 1 januari waren de grote bedrijven (meer dan 10 ton fosfaatproductie per jaar) verplicht hun mestoverschot volledig te verwerken, maar wegens een tekort aan verwerkingscapaciteit en de hoge kostprijs dreigden vele bedrijven in financiële problemen te komen.²¹ Het decreet van 12 december 2003 houdende wijziging van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (B.S. 23 januari 2004) bepaalt dat grote bedrijven 50% (productie van 10 tot 12,5 ton fosfaat), 75% (productie van 12,5 tot 15 ton fosfaat) of 90% (productie van meer dan 15 ton fosfaat) van hun mestoverschot moeten verwerken. Het Vlaams Parlement koppelde de versoepeling van de mestverwerkingsplicht aan een milieubeleidsvereenkomst waarin de landbouwsector toezegde 1,8 miljoen kg stikstof en 1 miljoen kg fosfaat extra uit het milieu te houden.

Bij besluit van 25 april 2003 werd de zogenaamde stopzettingsregeling die in 2001 was ingevoerd voor varkenshouders, uitgebreid tot rundvee- en pluimveehouders. Tijdens de inschrijvingsperiode deelden 739 rundveehouders, 348 varkenskwekers en 87 pluimveehouders mee dat ze, in ruil voor de toekenning door de

19. M. DEWEERDT, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2002, *Res Publica*, 2003, 2-3, p. 455.

20. *Ibidem*, pp. 450-452.

21. In 2003 moesten 478 landbouwbedrijven een 'superheffing' van in totaal ruim 2,3 miljoen euro betalen omdat ze in 2001 onvoldoende mest hadden verwerkt. In 2002 hadden 324 bedrijven samen 707.029 euro moeten betalen.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

overheid van een vergoeding, hun bedrijf wensten stop te zetten. Het was de derde en laatste keer dat landbouwers van de regeling gebruik konden maken.

Vlaams Ecologisch Netwerk – Met een reeks besluiten van 18 juli 2003 (B.S. 17 oktober 2003) bakende de Vlaamse regering, in uitvoering van het Zomerakkoord van 21 juni 2002, 86.500 ha VEN-gebieden af. Op termijn zou het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) 125.000 ha natuurgebied moeten omvatten, dat extra bescherming krijgt in de vorm van natuurrichtplannen, die in overleg met de eigenaars en gebruikers zouden worden opgesteld.

Integraal waterbeleid – Het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid (B.S. 14 november 2003) legde de basis voor een integraal waterbeleid in Vlaanderen en zette de Europese Kaderrichtlijn van 23 oktober 2000 in interne regelgeving om. Om de nodige ruimte te creëren voor water en overstromingen te voorkomen, kunnen volgens het decreet in bekkenbeheerplannen en deelbekkenbeheerplannen bredere oeverzones en overstromingsgebieden worden aangeduid, die tegelijk verankerd worden in ruimtelijke uitvoeringsplannen. Bebouwingen en verkavelingen worden voortaan getoetst aan het overstromingsgevaar ('watertoets'). Eigenaars van woningen in een oeverzone of een overstromingsgebied kunnen onder bepaalde voorwaarden de verwerving van hun woning door de Vlaamse overheid eisen. Om een einde te maken aan de versnippering van het waterbeheer over diverse overheden, werd het waterbeheer gereorganiseerd per waterbekken. De twee grote stroomgebieden, dat van de Schelde (inclusief het IJzerbekken en de Brugse Polders) en dat van de Maas, werden ingedeeld in elf waterbekkens, met ieder een bekkenbestuur en een bekkenbeheerplan, en in deelbekkens, met ieder een waterschap en een deelbekkenbeheerplan. Het decreet bevat ook de doelstellingen die de waterbeheerders moeten nastreven, onder meer de bescherming van de kwaliteit van het oppervlaktewater, het grondwater en de natuurelementen in en om het water, en een duurzame omgang met de watervoorraden.

Afvalbeleid – Tijdens het kerntakendebat (zie III. Bestuurlijke organisatie) kwamen de Vlaamse overheid, de provincies en de gemeenten overeen dat de eindverwerking van huishoudelijke afvalstoffen een taak van de gemeente is, maar de provincie coördinerend kan optreden. Volgens het Zomerakkoord (21 juni 2002) zou de Vlaamse regering in het kerntakendebat het standpunt verdedigen, dat de organisatie en de coördinatie van de eindverwerking van het afval een taak van de provincie was. Na protest van de gemeenten kwam ze van dat standpunt terug.

De Vlaamse regering diende, eveneens in uitvoering van het Zomerakkoord, bij het Vlaams Parlement een ontwerpdecreet in dat de gemeenten verbiedt na 1 januari 2007 nog een forfaitaire huisvuilbelasting te heffen. Het Vlaams Parlement zou het ontwerpdecreet evenwel niet goedkeuren vóór de verkiezingen van 13 juni 2004.

Handhavingsbeleid ruimtelijke ordening – Na lang en moeizaam overleg werden de meerderheidspartijen het op 24 april eens over een bijsturing van het handha-

Mark Deweerdt

vingsbeleid in de ruimtelijke ordening. De VLD had begin februari een voorstel van decreet ingediend dat de spons veegde over lichte bouwmisdrijven die vóór 1995 werden begaan en een verjaringstermijn voor bouwmisdrijven invoerde. De andere coalitiepartners hadden aanvankelijk terughoudend gereageerd, maar uiteindelijk werd een vergelijk gevonden.

Volgens het decreet van 4 juni 2003 houdende wijziging van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening, wat het handhavingsbeleid betreft (B.S. 22 augustus 2003) worden alle gebouwen die dateren van na de Stedenbouwwet van 29 maart 1962 en van vóór de gewestplannen (1975-1978) geacht vergund te zijn, tenzij de overheid kan aantonen dat het om een illegale constructie gaat (voor de gebouwen die dateren van vóór de Stedenbouwwet bestond een dergelijk vermoeden al).

Het decreet schrapte de 'instandhouding van bouwmisdrijven', waardoor een bouwmisdrijf de facto niet kon verjaren omdat het als een 'voortdurend misdrijf' werd beschouwd. Bouwmisdrijven vallen nu onder de gewone regel van het wanbedrijf en verjaren wanneer binnen de vijf jaar geen proces-verbaal is opgesteld of wanneer binnen de vijf jaar na de verbalisatie niet tot vervolging is overgegaan. De verjaring geldt evenwel niet voor bouwmisdrijven in ruimtelijk kwetsbare gebieden (bos- en natuurgebied, waardevol agrarisch gebied, ...), voor bouwmisdrijven die onaanvaardbare hinder veroorzaken voor de omwonenden en voor bouwmisdrijven die een ernstige inbreuk vormen op de essentiële bestemmingsvoorschriften van een ruimtelijk uitvoeringsplan of plan van aanleg. Door de publicatie van het decreet in het *Belgisch Staatsblad* verjaarden in één klap de bouwmisdrijven die vóór 22 augustus 1998 werden begaan en niet onder de uitzonderingen vielen.

Het decreet richtte een Hoge Raad voor het Herstelbeleid op, die uit zeven personen bestaat, van wie vier magistraten, en die bij de vervolging van bouwmisdrijven die begaan werden vóór 1 mei 2000, de dag waarop het decreet Ruimtelijke Ordening van kracht is geworden, de rechtbank een voorafgaand en eensluidend advies moet geven. Ook voor de ambtshalve uitvoering door de overheid van (afbraak)vonnissen en arresten voor inbreuken van vóór 1 mei 2000 is het voorafgaand en eensluidend advies van de Hoge Raad vereist. Het decreet gaf de rechter meer herstel mogelijkheden. Het bevel de plaats in de oorspronkelijke toestand te herstellen, werd aangevuld met de mogelijkheid bouw- of aanpassingswerken te laten uitvoeren of een geldsom te doen betalen gelijk aan de meerwaarde die het gebouw door het misdrijf heeft gekregen.

Ten slotte voerde het decreet het stedenbouwkundig attest van conformiteit in, dat op het einde van bouwwerken wordt afgegeven en bevestigt dat het gebouw conform de vergunning is opgetrokken.

Weekeindverblijven – Het Vlaams Parlement keurde op 15 januari een voorstel van resolutie goed, dat het kader aangeeft waarbinnen de Vlaamse regering het slepende probleem van de duizenden illegaal gebouwde weekeindhuisjes grotendeels kan oplossen. De gemeenten worden verplicht een inventaris op te maken van de weekeindverblijven op hun grondgebied. Zodra een gemeente daarmee

begint, kunnen eigenaars van een illegaal weekeindverblijf niet vervolgd worden. Voor niet-permanent bewoonde weekeindhuisjes in niet-kwetsbare gebieden en voor weekeindhuisjes in kwetsbare gebieden die aansluiten bij een woongebied moet de gemeente (voor kleine clusters van minimum vijf weekeindhuisjes) of de provincie (voor grotere clusters) een planologische oplossing zoeken, door het betrokken gebied in een ruimtelijk uitvoeringsplan een woonbestemming te geven. Individuele weekeindhuisjes in kwetsbare gebieden moeten op termijn worden gesloopt. Voor weekeindhuisjes die, tegen het verbod in, op 1 juli 1999 permanent bewoond waren, kwam er een uitdovend woonrecht.

VIII. Onderwijs

Rondetafelconferentie – Op 24 januari had de slotzitting plaats van de rondetafelconferentie over de toekomst van het leerplichtonderwijs in Vlaanderen, die op 22 februari 2002 begonnen was en waaraan, naast de politieke partijen, vertegenwoordigers van 44 organisaties en verenigingen hadden deelgenomen. Minister van Onderwijs Marleen Vanderpoorten zei dat de rondetafel een schat aan ideeën en meningen had opgeleverd, die het Onderwijsdepartement zou gebruiken in de beleidsvoorbereiding. Zij kondigde de oprichting aan van twee politieke werkgroepen, een over de financiering van het onderwijs en een over de personeelsaangelegenheden.

De vakbonden namen niet aan de slotzitting deel. Ze klaagden erover dat de rapporten van de vijf werkgroepen niet in een eindverslag werden gebundeld, waardoor de rondetafelconferentie “in een zweem van mystiek” gehuld bleef en het onduidelijk was in welke mate de standpunten door de verschillende deelnemers gedeeld werden. CD&V bleef eveneens afwezig op de slotvergadering. De partij had eerder beslist niet langer aan de werkzaamheden deel te nemen omdat die volgens haar doorkruist werden door initiatieven van Vanderpoorten. De aangekondigde oprichting van twee politieke werkgroepen ging niet door.

Gelijkekansendecreet – Op 1 september trad het Gelijkekansendecreet in werking, dat extra lestijden toekent aan scholen met veel kansarme kinderen en elke leerling het recht geeft zich in te schrijven in een school naar keuze.²² De toepassing van die laatste regel veroorzaakte in Brussel ongenoegen bij Nederlandstalige ouders, die geen plaats meer vonden voor hun kind in een school in de buurt doordat de directies niet langer Franstalige of allochtone kinderen konden weigeren of doorverwijzen. Minister Vanderpoorten wees een versoepeling van de ‘inschrijvingsplicht’ vóór 1 september af, maar stelde wel een bijsturing in het vooruitzicht. Het Vlaams Parlement zou daartoe in 2004 een voorstel van decreet goedkeuren.

22. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 459-460.

Mark Deweerdt

Basisonderwijs – Op 5 februari keurde het Vlaams Parlement het ontwerp van Onderwijsdecreet XIV goed, dat in 2002 op kritiek van het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO) en CD&V was gestoten.²³ Het decreet van 14 februari 2003 betreffende het onderwijs XIV (B.S. 1 juli 2003) schrapte de verplichting voor een gemeente ten minste één van haar op 1 september 1997 bestaande scholen voor kleuter- en lager onderwijs in stand te houden indien ten minste vijftien ouders daar om vragen. Een gemeente kan de onderwijsbevoegdheid van een gesubsidieerde officiële school slechts overdragen aan een schoolbestuur uit het vrij onderwijs, indien het in de nodige garanties voorziet voor het aanbieden van onderricht in een van de erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer.

Het decreet van 10 juli 2003 betreffende het landschap basisonderwijs (B.S. 24 oktober 2003) regelde de vrijwillige, bestuurlijke en eventueel netoverschrijdende samenwerking van basisscholen in een scholengemeenschap, waarbinnen afspraken worden gemaakt over het gebruik van de infrastructuur, het personeelsbeleid en de aanwending van de werkmiddelen. Een scholengemeenschap moet ten minste 900 leerlingen tellen en wordt gevormd voor een periode van zes jaar. Basisscholen die niet tot een scholengemeenschap toetreden, kunnen niet langer rekenen op geld voor informatie- en communicatietechnologie (ICT). Om scholen aan te sporen tot een gemeenschap toe te treden, stelde de Vlaamse regering 4,5 miljoen euro ter beschikking voor zorgcoördinatie, ICT en administratieve ondersteuning. Op 1 september had 90% van de basisscholen een samenwerkingsverband aangegaan.

Het decreet hief de programmatiestop op die in 2001 was ingevoerd, maar maakte tegelijk de voorwaarden waaronder een nieuwe basisschool kan worden opgericht strenger.

De directies van het vrij, katholiek basisonderwijs voerden tijdens het schooljaar 2003-2004 herhaaldelijk actie voor een betere beloning en een verbetering van de administratieve omkadering.

Hoger onderwijs – Op 20 februari stemden minister Vanderpoorten en de meerderheidsfracties in met enkele voorwaarden die de CD&V-oppositiefractie had verbonden aan haar goedkeuring van het ontwerpdecreet over de herstructurering van het hoger onderwijs, het zogenaamde Bolognadecreet. Vanderpoorten had in december 2002 gesprekken aangeknoopt met de christen-democraten, nadat de Raad van State in zijn advies over het ontwerpdecreet had opgemerkt dat de bepalingen over de toetreding van een gemeenschapshogeschool tot een associatie enkel met een bijzondere, tweederde meerderheid konden worden goedgekeurd.²⁴ Voor een tweederde meerderheid was de paars-groene coalitie op de steun van CD&V aangewezen.

23. *Ibidem*, pp. 460-461.

24. *Ibidem*, pp. 461-462.

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

Vanderpoorten en de meerderheidsfracties stemden er onder meer mee in de associaties van een universiteit en één of meer hogescholen een zo groot mogelijke vrijheid te geven, het onderwijsaanbod in West-Vlaanderen te versterken (zoals eerder afgesproken was voor Antwerpen en Limburg) en de associaties de mogelijkheid te geven vanaf het academiejaar 2006-2007 hun onderwijsaanbod onder bepaalde voorwaarden te herschikken.

Het Vlaams Parlement keurde het ontwerpdecreet op 2 april goed. Het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen (B.S. 14 augustus 2003) bepaalt dat er in Vlaanderen zes universiteiten en 22 hogescholen zijn, en legt hun opdracht en hun onderwijsbevoegdheid vast. Het brengt de organisatie van het hoger onderwijs in overeenstemming met de 'Bolognaverklaring' van 1999 door de invoering van de bachelor-masterstructuur. Vanaf het academiejaar 2004-2005 bieden hogescholen professioneel gerichte bacheloropleidingen, academische bacheloropleidingen en masteropleidingen aan in een associatie met een universiteit. Universiteiten bieden vanaf dat academiejaar academische bacheloropleidingen en masteropleidingen aan, en bereiden voor op een doctoraatsproefschrift. Een Accreditatieorgaan, dat samen met Nederland zou worden opgericht, erkent de opleidingen.

Het decreet bepaalt dat de onderwijstaal aan universiteiten en hogescholen het Nederlands is. In de bachelor- en masteropleidingen kan evenwel een andere taal worden gebruikt voor opleidingen in een vreemde taal, voor opleidingsonderdelen die gedoceerd worden door anderstalige gasthoogleraren en voor opleidingsonderdelen die worden gevolgd aan een andere instelling voor hoger onderwijs. Voorts kan een universiteit of hogeschool beslissen dat "in beperkte mate" opleidingsonderdelen in een andere taal dan het Nederlands kunnen worden gegeven "wanneer de meerwaarde voor de studenten en de functionaliteit voor de opleiding blijkt uit de expliciet gemotiveerde beslissing daartoe en op voorwaarde dat de docent de andere taal op adequate wijze beheerst". Voor de bacheloropleidingen is het gebruik van een andere taal dan het Nederlands beperkt tot maximum 10% van het opleidingsprogramma. Studenten hebben het recht over een opleidingsonderdeel dat in een andere taal werd gegeven, examen in het Nederlands af te leggen, met uitzondering van vreemdetalenopleidingen en opleidingen die aan een buitenlandse universiteit worden gevolgd.

Ten slotte regelt het decreet de vorming van een associatie tussen een universiteit en één of meer hogescholen.

De juridische basis voor de toetreding van een gemeenschapshogeschool tot een associatie, waarvoor een tweederde meerderheid vereist was, werd gelegd in het bijzonder decreet van 4 april 2003 houdende de deelname van gemeenschapsinstellingen aan associaties in het hoger onderwijs (B.S. 16 juli 2003).

Op 2 september ondertekenden minister Vanderpoorten en haar Nederlandse ambtgenoot Van der Hoeven in Den Haag het Verdrag over de oprichting van een gemeenschappelijk accreditatieorgaan.

Bij decreet van 4 april 2003 [houdende bepalingen...] (B.S. 14 juli 2003) werden de drie Antwerpse universitaire instellingen, de Ufsia, het RUCA en de UIA, die

Mark Deweerdt

sinds 1995 een confederale universiteit vormden, per 1 oktober samengevoegd tot de Universiteit Antwerpen. De UA kreeg een *sui generis*-statuut. Een Hoge Raad adviseert over de algemene oriëntering, het pluralistische karakter en de ontwikkeling van de universiteit.

Directies, docenten en studenten van de hogescholen overhandigden op 19 november aan de voorzitter van het Vlaams Parlement een verzoekschrift met 51.000 handtekeningen, waarin aangedrongen werd op een extra subsidie van 25 miljoen euro per jaar voor de hogescholen en een gelijkschakeling van de sociale voorzieningen met die van de universiteiten. De hogescholen zeiden dat ze door de 'gesloten budget'-financiering en de groei van het aantal studenten in financiële moeilijkheden kwamen. Om hun eisen kracht bij te zetten, was er diezelfde dag een ludieke actie aan het kabinet van Onderwijs. Minister Vanderpoorten zei dat de hogescholen tijdens de lopende legislatuur niet op aanvullende middelen hoefden te rekenen.

IX. Welzijn

Inburgeringsbeleid – Het decreet van 23 februari 2003 betreffende het Vlaamse inburgeringsbeleid (B.S. 8 mei 2003) legt de juridische grondslag van het beleid van de Vlaamse overheid ten aanzien van vreemdelingen die zich permanent in Vlaanderen en Brussel vestigen. Het geeft meerderjarige nieuwkomers het recht op een primair inburgeringstraject, dat bestaat uit de vormingspakketten maatschappelijke oriëntatie, Nederlands als tweede taal en loopbaanoriëntatie. Minderjarige nieuwkomers hebben recht op onthaalonderwijs in de basis- en de secundaire school, dat gericht is op taalvaardigheid Nederlands en sociale integratie.

Nieuwkomers van buiten de Europese Unie die zich in Vlaanderen vestigen, moeten zich in principe binnen drie maanden na hun inschrijving in de gemeente aanmelden bij een onthaalbureau en het vormingsprogramma van het primaire inburgeringstraject volgen. Indien zij dat niet doen, kunnen zij worden gestraft met een geldboete. Voor nieuwkomers die zich in Brussel vestigen, geldt die verplichting niet.

Over het al dan niet verplichte karakter van de inburgering en de daaraan verbonden sancties waren de meerderheidsfracties het lange tijd oneens geweest. Pas tijdens de bespreking van het ontwerpdecreet in de commissie voor Welzijn van het Vlaams Parlement vonden ze een vergelijk. Als onderdeel daarvan bepaalt het decreet dat de Vlaamse regering vrijstelling kan verlenen van de inburgeringsplicht (volgens de beschikbaarheid van vormingsprogramma's) en dat de verplichting een primair inburgeringstraject te doorlopen niet mag botsen met internationaalrechtelijke bepalingen, inzonderheid internationale verdragen die België met andere landen heeft gesloten over gezinshereniging. Eind juli bleek echter dat er geen internationale verdragen de verplichting een inburgeringstraject te volgen in de weg staan.

Oorspronkelijk was het de bedoeling het Inburgeringsdecreet op 1 november in werking te laten treden, maar tijdens de begrotingsbesprekingen, in de eerste helft van september, besliste de regering eerst na te gaan of elke nieuwkomer hetzelfde traject nodig had en of de trajecten niet goedkoper konden worden georganiseerd. Op 24 oktober deelde minister van Welzijn Byttebier mee, dat het Inburgeringsdecreet op 1 april 2004 in werking zou treden. De regering ging ervan uit, dat het grootste deel van de nieuwkomers (ca. 8.000 per jaar) geen intensief inburgeringstraject zou moeten volgen en direct naar de VDAB en een Huis van het Nederlands konden worden doorverwezen. De overige 4.500 nieuwkomers zouden een intensief traject moeten volgen via een van de acht onthaalbureaus.

Het bij het Inburgeringsdecreet aanleunende decreet van 4 juni 2003 betreffende het inwerkingsbeleid (B.S. 30 juni 2003), het zogenaamde Inwerkingsdecreet, bepaalt dat zowel de allochtone nieuwkomers als de oudkomers die een beroep doen op de diensten van de VDAB, recht hebben op een bijzondere opleiding en begeleiding met het oog op een duurzame tewerkstelling, in de vorm van inwerkingstrajecten.

Gehandicaptensector – CD&V-volksvertegenwoordiger Wivina Demeester zei op 7 november dat de gehandicaptensector in december financiële problemen zou krijgen omdat het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap over onvoldoende geld beschikte om in de laatste maand van het jaar aan de instellingen het gebruikelijke voorschot (90 tot 92%) van de werkings- en personeelskosten te betalen.²⁵ De instellingen zouden in december maar 50% krijgen. Bovendien was de betaling van de achterstallige sommen opgeschort. Minister van Welzijn Byttebier bevestigde op 12 november in het Vlaams Parlement dat in de begroting van 2003 de dotatie aan het Vlaams Fonds met 24 miljoen euro was onderschat. Ze zei dat een oplossing zou worden gezocht om in december de lonen van de personeelsleden te kunnen betalen.

Op 27 november voerden personeelsleden van de gehandicaptensector actie voor de kabinetten van minister-president Somers en minister Byttebier. Op 28 november besliste de Vlaamse regering dat het Fonds voor december 60% van de gebruikelijke voorschotten zou uitkeren. De rest zou in januari 2004 worden betaald, samen met een vergoeding voor de intrest (5%) op het overbruggingskrediet dat de instellingen voor de betaling van de lonen zouden moeten opnemen. De Vlaamse regering verbaasde er zich over dat de raad van bestuur van het Vlaams Fonds, dat al op 30 september de dreigende financiële problemen had besproken, geen provisie had aangelegd en was blijven doorgaan met de betalingen van achterstalligen.

De sector nam geen genoegen met de regeling en betoogde op 5 december opnieuw in Brussel. De Vlaamse regering zegde diezelfde dag toe, dat ze begin 2004

25. De gehandicapteninstellingen krijgen elke maand een voorschot om de werkings- en personeelskosten te betalen. Later wordt, op basis van het werkelijk aantal gepresteerde verblijfsdagen, het saldo uitgekeerd. De afrekening had door de jaren heen grote vertraging opgelopen. De achterstal bedroeg 80 tot 90 miljoen euro.

Mark Deweerdt

met het Fonds een regeling zou uitwerken om een herhaling van het probleem te voorkomen. Ook zou een meerjarenplan worden opgesteld om de uitbetaling van de achterstallen te versnellen, zodat de wachttijd tot maximum twee jaar zou worden ingekort.

Zorgverzekering – Het Arbitragehof verwierp op 22 januari het vernietigingsberoep dat de Franse Gemeenschapscommissie in Brussel (Cocof) had ingesteld tegen het decreet van 18 mei 2001, dat enkele wijzigingen aanbracht aan het decreet van 30 maart 1999 over de zorgverzekering. Het Arbitragehof bevestigde in zijn arrest dat de zorgverzekering binnen de bevoegdheidssfeer van de Vlaamse overheid valt.

Bij besluit van 14 november 2003 stelde de Vlaamse regering de zorgverzekering ook open voor erkende tweetalige rusthuizen in Brussel. Inwoners van het Brussels gewest kunnen vrijwillig aansluiten bij de zorgverzekering. Omdat er maar drie erkende Nederlandstalige rusthuizen waren, wilde de Vlaamse regering met de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie afspraken maken over de inschakeling van tweetalige rusthuizen in het zorgverzekeringsstelsel. Dat voorneemen was op Franstalig verzet gestoten. Daarom besliste de Vlaamse regering rechtstreeks tweetalige rusthuizen te erkennen van wie de bewoners in aanmerking komen voor een vergoeding voor niet-medische kosten van 125 euro per maand.

X. Media

Bij decreet van 28 februari 2003 [houdende wijziging...] (B.S. 21 maart 2003) werd het de omroepen van of erkend door de Vlaamse Gemeenschap verboden om tegen betaling aan politieke mandatarissen of kandidaat-mandatarissen en aan politieke partijen zendtijd ter beschikking te stellen. Met het decreet dichtte het Vlaams Parlement een achterpoortje in de regelgeving. Het Omroepdecreet bevatte enkel het verbod "betaalde boodschappen ten voordele of ter promotie van een politieke partij uit te zenden". De commerciële zender Liberty TV zond sinds september 2002 reclamespotjes voor politici uit. Omdat daarin niet verwezen werd naar hun partij, werd niet de letter maar wel de geest van het decreet geschonden. Enkele regionale omroepen hadden plannen om het voorbeeld van Liberty TV te volgen.

Het decreet van 4 juni 2003 [houdende wijziging...] (B.S. 19 juni 2003) wijzigde de procedure voor de erkenning van particuliere radio-omroepen. Om de erkenning van particuliere radiozenders uit de politieke sfeer te halen, had het Vlaams Parlement eind 1977 het Vlaams Commissariaat voor de Media (VCM) opgericht. Het oefende als onafhankelijk orgaan toezicht uit op de naleving van de mediaregelgeving, erkende particuliere radio-omroepen en verstreekte de zendvergunningen. Het VCM was onder vuur komen te liggen bij de toekenning, in septem-

Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2003

ber 2001, van de twee licenties voor landelijke commerciële radio. Naar aanleiding daarvan groeide het idee het 'primaat van de politiek' te herstellen en de erkenning van particuliere radio-omroepen, als beslissing met een opportuniteitsbeoordeling, opnieuw toe te vertrouwen aan de Vlaamse regering die, anders dan het VCM, verantwoordelijk is tegenover het Vlaams Parlement.

Volgens het decreet van 4 juni 2003 worden de landelijke, regionale en lokale radio-omroepen erkend door de Vlaamse regering, na advies van het VCM over de conformiteit van de omroep met de decretale voorwaarden.

Nadat minister van Media Van Mechelen op 8 mei met zijn ambtgenoot van de Franse Gemeenschap, Richard Miller, een akkoord had gevonden over de coördinatie van op drie na de laatste dertien frequenties waarover nog onenigheid bestond, keurde de Vlaamse regering bij besluit van 18 juli 2003 het nieuwe radiofrequentieplan goed, dat voorzag in 369 frequenties. Het besluit bepaalde ook dat twee landelijke, vijf regionale (één per provincie) en 294 lokale omroepen konden worden erkend. Op basis daarvan zou de Vlaamse regering, naast de in 2001 erkende landelijke commerciële radiozenders 4FM en Q-Music, vijf regionale en 275 lokale omroepen erkennen voor een periode van negen jaar.

Aanvankelijk was gezegd dat het nieuwe frequentieplan op 1 december zou ingaan, maar wegens vertraging bij de aanvraag en toekenning van zendvergunningen, zou dat pas op 27 mei 2004 gebeuren. Intussen waren de bestaande vergunningen tweemaal verlengd, eerst tot 1 december 2003 (decreet van 4 juni 2003), nadien tot de dag waarop de nieuwe zendvergunningen in werking zouden treden (decreet van 5 december 2003).

Het decreet van 18 juli 2003 [houdende wijziging...] (B.S. 3 september 2003) voerde voor de radio en de televisie een recht van mededeling in en wijzigde de regelgeving over het recht van antwoord. Het decreet geeft iedere natuurlijke of rechtspersoon wiens aanzien en reputatie zijn aangetast door een onjuiste bewering tijdens een radio- of tv-programma het recht een verzoek tot kosteloze uitzending van een antwoord in te dienen. Om de redactionele vrijheid niet te beperken, kan de omroep een repliek of commentaar geven. Elke natuurlijke of rechtspersoon die in een programma als verdachte, beklagde of beschuldigde bij naam is genoemd, herkenbaar in beeld is gebracht of impliciet is aangewezen, kan na afloop van de rechtszaak verzoeken dat mededeling wordt gedaan van zijn buitenvervolginstelling of vrijspraak.

Op verzoek van de commissie voor Media van het Vlaams Parlement bemiddelde minister van Media Keulen in het conflict dat was gerezen tussen de raad van bestuur en de gedelegeerd bestuurder van de VRT, Tony Mary, over de aanstelling van een nieuwe algemeen directeur televisie. Na het ontslag van Christina von Wackerbarth, eind maart, had Mary publiek aangekondigd Aimé Van Hecke, die als strategisch adviseur werkzaam was bij de VRT, tot algemeen directeur televisie te benoemen. Tot tweemaal toe verzette de raad van bestuur zich tegen dat voornemen. De raad voelde zich gepasseerd en was beducht voor belangenvermenging omdat de echtgenote van Van Hecke een communicatie- en consultan-

Mark Deweerdt

cybedrijfje had dat werkte voor bedrijven die de openbare omroep sponsorden. Het conflict escaleerde nadat Mary op 21 oktober van zijn bevoegdheid gebruik had gemaakt om Van Hecke daadwerkelijk te benoemen. Nadat voor de kwestie van de belangenvermenging een regeling was gevonden, stelde de raad van bestuur op 24 november Van Hecke aan tot lid van het directiecomité en was het conflict van de baan.

XI. Varia

Sociaal-cultureel volwassenenwerk – Het decreet van 4 april 2003 betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk (B.S. 28 mei 2004) hervormde grondig de sector van het sociaal-cultureel volwassenenwerk (landelijke organisaties die gemeenschapsvormende, culturele, maatschappelijke en educatieve activiteiten ontwikkelen met het oog op de persoonlijke en sociale ontplooiing van hun leden, en volkshogescholen). Voor de subsidiëring zou niet enkel meer rekening worden gehouden met het aantal afdelingen en leden, maar ook met kwalitatieve factoren. Naast verenigingen kunnen ook landelijke sociaal-culturele bewegingen die op maatschappelijke verandering zijn gericht, erkend en gesubsidieerd worden. Voor het vormingswerk maakt het decreet een onderscheid tussen streekgerichte volkshogescholen (waarvan er per regio maar één erkend en gesubsidieerd wordt), gespecialiseerde landelijke vormingsinstellingen, syndicale vormingsinstellingen, vormingsinstellingen voor gehandicapten en een vormingsinstelling voor gedetineerden. Eind 2002 had de Vlaamse regering al beslist tegen 2005 de subsidies voor de sector met 3,7 miljoen euro te verhogen, hoewel volgens de sector 7,5 miljoen euro nodig was.

Transfers – *De Tijd* meldde op 4 november dat uit een geactualiseerde nota van de studiedienst van de bank- en verzekeringsgroep KBC bleek dat de financiële transfer van Vlaanderen naar Wallonië en Brussel in 2002 was opgelopen tot 5,43 miljard euro, of 3,6% van het Vlaamse primair inkomen. In de sociale zekerheid bedroeg de transfer 2,91 miljard euro. Via de solidariteitsregeling van de Financieringswet vloeide 1,29 miljard euro van Vlaanderen naar Wallonië en Brussel. Langs de federale begroting transfereerde Vlaanderen 1,23 miljard euro naar de andere deelstaten. In het Vlaams Parlement, waar hij op 5 november over het rapport werd ondervraagd, zei minister-president Somers dat de Vlaamse administratie aan een objectief onderzoek van de financiële transfers werkte, dat in het voorjaar 2004 zou klaar zijn en dat de Vlaamse regering ter sprake zou brengen in het Overlegcomité. Patrick Dewael, de voorganger van Somers, had eerder al gezegd dat hij een objectieve studie over de transfers zou laten uitvoeren.

Eliaheffing – De Vlaamse gemeenten drongen in het verslagjaar herhaaldelijk aan op een financiële compensatie voor het verlies dat ze leden door de vrijmaking

van de elektriciteitsmarkt.²⁶ De federale regering had in 2002 aangekondigd dat ze de gemeenten gedeeltelijk zou compenseren door een heffing in te voeren op de elektriciteitsdistributie, de zogenoemde Eliaheffing (genoemd naar Elia, de beheerder van het elektriciteitsnet). De juridische grondslag voor de invoering van de Eliaheffing werd uiteindelijk gelegd in de programmawet van 22 december 2003.

Tijdens overleg tussen toppolitici van de VLD en de SP.A (2 december) werd overeengekomen dat de federale regering een initiatief zou nemen om de bijzondere Financieringswet aan te passen, teneinde het Waalse en het Brusselse gewest de bevoegdheid te geven vrijstelling te verlenen van de Eliaheffing. Op het overleg werd ook afgesproken dat de Vlaamse gemeenten vanaf 2005 een deel zouden krijgen van de zogenaamde Lambermontdotatie, het extra geld dat de Vlaamse overheid krijgt ingevolge het Lambermontakkoord (2000) over de verdere staats-hervorming. Het precieze bedrag zou worden bepaald bij de regeringsonderhandelingen na de verkiezingen van 13 juni 2004.

In een rondzendbrief van 5 december deelde minister van Binnenlandse Aangelegenheden Paul Van Grembergen (Spirit) de Vlaamse gemeenten mee dat ze in hun begroting van 2004 een bedrag gelijk aan twee derde van het dividend van 2003 als inkomst van de Eliaheffing mochten opnemen. Het ging in totaal om 172 miljoen euro.

Olympische Spelen – In interviews met *Het Laatste Nieuws* en *Het Belang van Limburg* zeiden minister-president Somers en minister van Sport Keulen op 18 september dat ze de kandidatuur van Vlaanderen wensten in te dienen voor de organisatie van de Olympische Spelen van 2016. Keulen zei dat hij 250.000 euro zou vrijmaken voor een haalbaarheidsonderzoek. Indien dat positief zou zijn, zou Vlaanderen in 2007 zijn kandidatuur indienen bij het Internationaal Olympisch Comité (IOC). De politiek, het bedrijfsleven en de sportwereld reageerden positief op de aankondiging, al werden er ook enkele kanttekeningen gemaakt. CD&V stelde de vraag of het "geen nieuwe stunt" was; het Vlaams Blok meende dat Somers met het voorstel de aandacht wilde afleiden van de slechte economische toestand en de toenemende werkloosheid. Waalse en Brusselse politici zeiden dat ook hun gewest bij de organisatie van de Spelen zou moeten worden betrokken. De voorzitter van het IOC, de Belg Jacques Rogge, herinnerde eraan dat de kandidaturen voor de Olympische Spelen ingediend moeten worden door steden met ten minste 1 miljoen inwoners. De resultaten van het haalbaarheids-onderzoek zouden in april 2004 worden voorgesteld.

VHM – De raad van beroep van de Vlaamse openbare instellingen (VOI's) oordeelde op 11 maart unaniem dat de schorsing van Paul Michel als afdelingshoofd van de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij (VHM) moest worden opgeheven. Mi-

26. Ingevolge de liberalisering van de elektriciteitsmarkt in Vlaanderen mochten de Vlaamse gemeenten sinds 1 juli 2003 geen stroom meer verkopen, waardoor ze geen dividend meer kregen van de elektriciteitsintercommunales. In Wallonië en Brussel was de elektriciteitsmarkt nog niet volledig vrijgemaakt.

Mark Deweerdt

chel was op 12 november 2002 "in het belang van de dienst" voor zes maanden geschorst nadat hij er in een artikelenreeks in *De Morgen* over onregelmatigheden bij de VHM van beschuldigd werd in 1999 VHM-personeelsleden te hebben ingeschakeld voor de verkiezingscampagne van de CVP. Minister van Huisvesting Gabriëls besliste op 3 april de schorsing van Michel te handhaven. De Raad van State vernietigde op 28 april de ministeriële beslissing. Uit het arrest bleek dat de voorzitter van de raad van bestuur, Bob De Ridder, op 12 november 2002 een tweede stemming over de schorsing van Michel had laten houden, nadat het schorsingsvoorstel bij een eerste stemming bij staking van stemmen was verworpen, maar dat daarvan geen melding was gemaakt in de notulen. In het Vlaams Parlement eiste de CD&V-fractie op 30 april het ontslag van De Ridder. Volgens Carl Decaluwé had De Ridder de notulen van een andere vergadering van de raad van bestuur laten aanpassen om de aanstelling van Peter De Boeck tot adviseur bij de instelling retroactief te regelen. CD&V eiste op 7 mei het ontslag van De Ridder, maar Gabriëls verdedigde de VHM-topman.

Op 3 november eiste de CD&V-fractie in het Vlaams Parlement opnieuw dat De Ridder de laan zou worden uitgestuurd. Decaluwé maakte gewag van vier dossiers waaruit volgens hem bleek dat de VHM-voorzitter op onrechtmatige wijze tussenbeide kwam in de dagelijkse werking van de huisvestingsmaatschappij. Minister van Wonen Keulen, die inmiddels Gabriëls had opgevolgd, weigerde op de CD&V-eis in te gaan.

Politics in Flanders Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren L'Année politique de la Flandre		
<i>Year</i> <i>Jaar</i> <i>Année</i>	<i>Authors</i> <i>Auteurs</i>	<i>Res Publica</i>
1982	J. Ceuleers	83/2-3
1986	J. Van Doren	87/3
1993	G. Tastenhoye	94/3-4
1994	G. Tastenhoye	95/3-4
1995	G. Tastenhoye	96/3-4
1996	J. Craeghs	97/4
1997	M. Deweerdt	98/3-4
1998	M. Deweerdt	99/2-3
1999	M. Deweerdt	2000/2-3
2000	M. Deweerdt	2001/2-3
2001	M. Deweerdt	2002/2-3
2002	M. Deweerdt	2003/2-3
2003	M. Deweerdt	2004/2-3